

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege.
A hivatalos közzétételre az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/13/2018.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Handó Tünde* és *dr. Horváth Attila* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 46/A.–46/H. §-ai az Alaptörvény II. cikkébe és III. cikk (1) bekezdésébe ütköző módon alaptörvény-ellenesek, ezért azokat 2027. május 31-ével megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.III.914/2017/13. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Beadványában előadta, hogy a Kúria Bfv.III.914/2017/13. számú végzését ellentétesnek tartja az Alaptörvény II. cikkében, III. cikk (1) bekezdésében, valamint XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel, ezért kérte, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági döntést semmisítse meg.
- [3] A Kúria végzésének alapjául szolgáló bírósági eljárás lényege az alábbiak szerint foglalható össze. Az indítványozót a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 2010. május 14-én kihirdetett 4.Fk.115/2010/44. számú ítéletében bűnösnek mondta ki emberölés bűntettében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 166.§ (1) bekezdés, (2) bekezdés a), c), f), i) pontok] és lőszerral visszaélés bűntettében [rég Btk. 263/A. § (1) bekezdés a) pont], ezért halmazati büntetésül életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte, egyúttal a régi Btk.

47/A. § alapján kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. A másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla 2010. november 9-én kihirdetett Bf.I.408/2010/8. számú végzésében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság elsőfokú ítéletét helybenhagyta. A Legfelsőbb Bíróság az indítványozó jogi képviselője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt 2011. szeptember 13-án kelt és jogerős Bfv.III.298/2011/5. számú végzésében elutasította.

- [4] Az indítványozó ezt követően a jogerős bírósági döntéssel szemben az Emberi Jogok Európai Bíróságához (a továbbiakban: EJEB) fordult. Az EJEB 2016. október 4-én kihirdetett és 2017. március 6-án véglegessé vált *T.P. és A.T. kontra Magyarország* (37871/14, 73986/14) határozatában megállapította, hogy az indítványozó esetében megvalósult az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) 3. cikkének a sérelme.
- [5] Az indítványozó jogi képviselője által ezt követően előterjesztett felülvizsgálati indítványt a Kúria 2017. szeptember 19-én kelt Bfv.III.914/2017/13. számú végzésével elutasította. A Kúria végzésének indokolásában hangsúlyozta, hogy az EJEB ítélet „kiváltotta kötelező felülvizsgálatban kizárólag a konkrét ügyben a konkrét bírósági ítéleteket, azok rendelkezéseit vizsgálja, vizsgálhatja felül. Ekként a Btk. és a Be. (értsd: a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, a továbbiakban: régi Be.) rendelkezéseinek a perbíróság általi alkalmazását, azt, hogy ennek során történt-e az Egyezmény megsértése vagy sem. A Kúria nem végez, nem végezhet normakontrollt és nem alkothat jogot. Az EJEB ítélete jelen esetben ténylegesen nem a perbíróság ítéleteit tartotta sérelmesnek, hanem az új végrehajtási szabályokat (a kötelező kegyelmi eljárást), amelyek egyébként a korábbi esetjoggal nem ütköztek, az abban foglaltakat figyelembe véve kerültek megalkotásra (lásd Törköly, illetve Magyar kontra Magyarország ügy).” (Kúria végzése, Indokolás [84]-[85])
- [6] Az alaptörvény-ellenesség elsődleges indokaként az indítványozó előadta, hogy az EJEB által megállapított jogsérelmek az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése vonatkozásában is alapot ad jogsértés megállapítására. Mivel pedig az egyezményesértés következményeit a Kúria a kifogásolt határozatában nem vonta le, az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének a megsértése nem csupán megvalósult, hanem tartósan fennáll.
- [7] Az Alaptörvény II. cikkével összefüggésben az indítványozó az alaptörvény-ellenesség indokaként mindössze a 144/2008. (XI. 26.) AB határozatra hivatkozott.
- [8] Utalt az indítványozó arra, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvénnyel az Országgyűlés kihirdette az Egyezményt, amelynek rendelkezései így közvetlenül alkalmazandók. A hazai bíróságoknak ezért jogalkalmazó tevékenységük során figyelembe kell venniük az Egyezmény előírásait és az EJEB gyakorlatát egyaránt. Azokban az esetekben pedig, amelyekben az Egyezmény és az Alaptörvény az alapjog

lényegi tartalmát egyezően fogalmazza meg, a bíróságok által nyújtott jogvédelem szintje a nemzetközi fórum által biztosított jogvédelem szintjénél nem lehet alacsonyabb. Felhívta ezzel összefüggésben az indítványozó a 61/2011. (VII. 13.) AB határozat azon megállapítását, amely szerint a „pacta sunt servanda elvéből [Alkotmány 7. § (1) bekezdés, Alaptörvény Q. cikk (2)-(3) bekezdés] következően tehát az Alkotmánybíróságnak akkor is követnie kell a strasbourgi joggyakorlatot, az abban meghatározott alapjogvédelmi szintet, ha saját megelőző, »precedens-határozataiból« ez kényszerűen nem következne”. Hivatkozott továbbá a 6/2014. (II. 26.) AB határozat Indokolásának [29] bekezdésére, amelynek értelmében „[a]z Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése azt a kötelezettséget rója az államra, hogy nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítsa a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját”.

- [9] Röviden utalt az indítványozó az EJB azon megállapításaira, amelyeket a *Vinter és mások kontra Egyesült Királyság* ([GC] 66069/09, 130/10, 3896/10, 2013. július 9.), a *Magyar László kontra Magyarország* (73593/10, 2014. október 13.) valamint a *Murray kontra Hollandia* ([GC] 10511/10, 2016. április 26.) döntéseiben tett. Felhívta rá a figyelmet, hogy ezen megállapításokra az EJB az indítványozó által kezdeményezett ügyben hozott határozatában is hivatkozott.
- [10] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének a megsértését az indítványozó azért tartotta megállapíthatónak, mert az ellene folytatott büntetőeljárásban az EJB döntését követően sem született egyezményesértést már nem magában rejtő határozat. Megítélése szerint a Kúriának törvényi kötelezettsége volt, hogy az EJB által kimondott embertelen és megalázó büntetésből fakadó alapjogsérelmet esetében megszüntesse. Ezen kötelezettségét azonban a Kúria nem teljesítette. Ennek következtében pedig a Kúria kifogásolt határozata az indítványozó tisztességes eljáráshoz és jogorvoslathoz való jogainak a sérelmét idézte elő. Az indítványozó álláspontja szerint az akkor hatályos büntetőeljárási törvény a régi Be. 427. § (3) bekezdése és 428. § (4) bekezdése értelmében a Kúria csak abban dönthetett volna, hogy maga hozza meg az Egyezménynek megfelelő határozatot vagy elrendeli az eljárás megismétlését.
- [11] Kifejtette továbbá az indítványozó azon álláspontját is, hogy a 3/2015. Büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: BJE), amelyet a Kúria az eljárásban irányadónak tekintett, nem áll összhangban az EJB által lefektetett követelményrendszerrel. Utalt rá, hogy a BJE egyik érve, hogy a jogalkotó a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) rendelkezései közé beiktatta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását. Az EJB ugyanakkor az indítványozó ügyében hozott döntésében éppen ezen rendelkezésekkel kapcsolatosan fogalmazta meg aggályait és látta indokoltnak az egyezményesértés megállapítását.

- [12] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének a megsértését tehát az indítványozó azért tekintette megállapíthatónak, mert a jogerős bírósági határozat egyezmény- és alaptörvény-ellenességét a Kúria nem szüntette meg, ezáltal megfosztotta őt a tényleges jogorvoslás lehetőségétől. Ezen felül a Kúria a végzésében olyan jogszabályi rendelkezésekre hivatkozott, amelyeket az EJEB a vizsgálata során az Egyezmény rendelkezéseivel ellentétesnek minősített.
- [13] A kúriai határozat alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján az indítványozó azon az alapon is megállapíthatónak tartotta, hogy a döntéshozatalban két olyan bíró is részt vett, akik a BJE-t megalkotó jogegységi tanácsnak is a tagjai voltak.
- [14] Végül kifejtette az indítványozó, hogy ugyan nem jogosult arra, hogy a régi Btk. 47/A. §-a, valamint a Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ai alkotmányossági vizsgálatát kezdeményezze, de indokoltnak tartja, hogy azt az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva elvégezze.
- [15] 2. Az Alkotmánybíróság eljárása során – szakmai álláspontjának kifejtése céljából – megkereste az igazságügyért felelős minisztert.

II.

- [16] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„III. cikk

(1) Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”

„XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

- [17] 2. A Bv. tv. érintett rendelkezései:

„A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása

46/A. § (1) A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt esetében e törvény rendelkezései alapján hivatalból kegyelmi eljárást kell lefolytatni.

(2) A kötelező kegyelmi eljárás lefolytatása nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt vagy az arra jogosult más személy az általános szabályok szerint kegyelmi kérelmet nyújtson be vagy az arra jogosult hivatalból kegyelmi eljárást kezdeményezzen.

46/B. § (1) Az elítéltet fogva tartó bv. intézet értesíti az igazságügyért felelős minisztert, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet kitöltött.

(2) A bv. intézet az (1) bekezdés szerinti értesítést megelőzően nyilatkoztatja az elítéltet arról, hogy a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához hozzájárul-e. Az (1) bekezdés szerinti értesítéshez az elítélt hozzájáruló nyilatkozatát, a hozzájárulás megtagadásáról szóló nyilatkozatát, vagy ha az elítélt a nyilatkozattételt megtagadja, az erről kiállított jegyzőkönyvet mellékelni kell.

(3) Az elítélt hozzájárulásának hiánya esetén, vagy ha az elítélt a nyilatkozattételt megtagadja, a kötelező kegyelmi eljárás nem folytatható le.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott időtartam számításakor a szabadságvesztésbe a Btk. 92–92/B. §-a alapján beszámított időt figyelembe kell venni.

46/C. § Az igazságügyért felelős miniszter – a 46/B. § szerinti értesítés beérkezésétől számított hatvan napon belül – a 46. § (2) bekezdése szerint beszerzi a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához szükséges személyes adatokat, illetve a 17. § szerinti megkeresés szabályai szerint beszerzi a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához szükséges, a kegyelmi ügyben hozott döntéshozatal során megvizsgálandó előkészítő iratokat, különösen

a) a bv. intézet által összeállított,

aa) az elítéltről készült kockázatértékelési összefoglaló jelentést,

ab) az elítélt biztonsági kockázati besorolásával kapcsolatos iratokat,

ac) az elítéltről készült értékelő véleményeket,

ad) az elítélttel szemben indított fegyelmi eljárásokkal kapcsolatos iratokat,

ae) az elítélt egészségi állapotára vonatkozó dokumentációt, ideértve az elítélt mentális állapotára vonatkozó szakorvosi és pszichológusi véleményeket is;

b) az elítélttel szemben folyamatban volt büntetőeljárás ügyiratait;

c) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő által, az elítélt befogadó környezetéről készített környezettanulmányt;

d) – ha az elítélt a bv. intézetet arról tájékoztatja, hogy szabadulása esetén foglalkoztatása biztosított lesz – a munkáltató által kiadott foglalkoztatási nyilatkozatot.

46/D. § (1) Az igazságügyért felelős miniszter – legkésőbb a 46/B. § szerinti értesítés beérkezésétől számított három napon belül – értesíti a Kúria elnökét a kötelező kegyelmi eljárás megkezdéséről.

(2) A Kegyelmi Bizottság öttagú, a kötelező kegyelmi eljárásban közreműködő testület.

(3) A Kegyelmi Bizottság eseti jelleggel, tagjainak kijelölésétől a Kegyelmi Bizottság állásfoglalásának az igazságügyért felelős miniszternek történő megküldéséig működik.

(4) A Kegyelmi Bizottság tagjait az (1) bekezdés szerinti értesítést követően haladéktalanul a Kúria elnöke jelöli ki a Kúria büntető kollégiumának javaslata alapján. A Kegyelmi Bizottság tagjává a Kúrián vagy az ítéletábrán büntetőügyekben eljáró bíró jelölhető ki. A kijelöléshez a bíró hozzájárulása szükséges.

(5) A Kegyelmi Bizottság tagjává nem jelölhető ki olyan bíró, aki

a) a kötelező kegyelmi eljárás alapjául szolgáló büntetőügyben vagy a szabadságvesztés végrehajtása során bíróként eljár,

b) a kötelező kegyelmi eljárás alapjául szolgáló büntetőügyben vagy a szabadságvesztés végrehajtása során ügyészként, illetve az NVVH tagjaként eljár,

c) a kötelező kegyelmi eljárás alapjául szolgáló büntetőügyben a nyomozó hatóság tagjaként eljár,

d) az elítélt hozzátartozója,

e) a kötelező kegyelmi eljárás alapjául szolgáló büntetőügy sértettje vagy a sértett hozzátartozója.

46/E. § (1) Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése szerinti követelmények a Kegyelmi Bizottság tagjaként történő eljárásra is kiterjednek.

(2) A Kegyelmi Bizottság a döntéseit szótöbbséggel hozza meg.

(3) A Kegyelmi Bizottság saját tagjai közül elnököt választ. Az elnököt akadályoztatása esetén a Kegyelmi Bizottságnak az elnök által kijelölt tagja teljes jogkörben helyettesíti.

46/F. § (1) Az igazságügyért felelős miniszter a 46/C. § szerinti határidőben beszerzett iratokat a rendelkezésre bocsátásukat követő nyolc napon belül megküldi a Kegyelmi Bizottság részére.

(2) A Kegyelmi Bizottság a 46/C. § szerint beszerzett iratok beérkezését követő kilencven napon belül megvizsgálja, hogy

a) az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására, valamint arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni, illetve

b) az elítélt személyi vagy családi körülményeire, valamint az egészségi állapotára tekintettel

alaposan feltehető-e, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

(3) A Kegyelmi Bizottság a 17. § szerinti megkeresés szabályai szerint, illetve a 46. § (2) bekezdése alkalmazásával a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához szükséges további adatokat és iratokat szerezhethet be.

(4) A Kegyelmi Bizottság eljárása során bármely, a vizsgálat során lényegesnek minősülő szakkérdésben megfelelő szakértelemmel rendelkező személy közreműködését veheti igénybe vagy meghatározott szakkérdésben állásfoglalást kérhet. Az elítélt mentális állapotára vonatkozóan a Kegyelmi Bizottság köteles szakorvos vagy pszichológus szakértő közreműködését igénybe venni. A felkért szakértő az eljárás során beszerzett iratokat, adatokat megismerheti. A felkért szakértő eljárásának a költségeit az állam viseli.

(5) A Kegyelmi Bizottság az elítéltet az eljárása során meghallgatja.

(6) A Kegyelmi Bizottság a (2) bekezdés szerinti vizsgálat alapján indokolt állásfoglalást fogad el, amely a kegyelem gyakorlásával kapcsolatos javaslatot is tartalmaz.

(7) A Kegyelmi Bizottság az indokolt állásfoglalást, valamint a vizsgálat során beérkezett iratokat, beszerzett adatokat, illetve a szakértői véleményeket megküldi az igazságügyért felelős miniszternek.

46/G. § (1) A Kegyelmi Bizottság állásfoglalásától az igazságügyért felelős miniszter nem térhet el. Az igazságügyért felelős miniszter a Kegyelmi Bizottság állásfoglalásában szereplő tartalommal készíti el a köztársasági elnök részére a felterjesztést, amely az állásfoglalás indokolását is tartalmazza.

(2) Az igazságügyért felelős miniszter a felterjesztést a Kegyelmi Bizottság állásfoglalásának a beérkezését követő tizenöt napon belül megküldi a köztársasági elnöknek.

(3) Az igazságügyért felelős miniszter a felterjesztést az elítéltet fogva tartó bv. intézet útján megküldi az elítéltnak is.

(4) A kegyelmi döntésről szóló határozat, illetve a kegyelmi eljárás befejezéséről szóló tájékoztatás kézbesítésére a 46. § (4)–(11) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

46/H. § Ha a kötelező kegyelmi eljárás anélkül zárult le, hogy az elítélt kegyelemben részesült volna, és az elítélt továbbra is életfogytig tartó szabadságvesztését tölti, a kötelező kegyelmi eljárás lezárultát követően két év elteltével a kötelező kegyelmi eljárást ismételten le kell folytatni.”

III.

[18] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz alkalmas-e érdemi vizsgálatra, vagyis megfelel-e az Abtv.-ben foglalt, a panaszok befogadhatóságára vonatkozó törvényi feltételeknek.

[19] 1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A bíróság tájékoztatása szerint a Kúria döntésének kézbesítését igazoló tértivevény nem áll rendelkezésre, míg az indítványozó úgy nyilatkozott, hogy a támadott döntést 2017. november 7-én vette át. Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó a fentiekre figyelemmel 2017. december 21-én határidőben adta postára.

[20] 2. Az Abtv. 27. §-a értelmében alkotmányjogi panaszt az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés ellen lehet előterjeszteni. Ennek a feltételnek megfelel a Kúria Bfv.III.914/2017/13. számú végzése, amely az indítványozó jogi képviselője által kezdeményezett felülvizsgálati eljárásban született. Egyúttal azt is megállapította az Alkotmánybíróság, hogy az indítványozó az ügyében a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. Ezért az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 27. §-ban e körben előírt feltételnek is.

- [21] 3. Az Alkotmánybíróság szerint az indítványozó az Abtv. 27. §-a, illetve az Abtv. 51. § (1) bekezdése szerint az egyedi ügyben érintett és alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosult személynek tekinthető.
- [22] 4. A Kúria támadott végzését érintő indítványozói kifogások kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy megfelelnek az Abtv. 52. §-ából a határozott kérelem tekintetében fakadó követelményeknek. Az indítvány megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (az Abtv. 27. §-át) és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [II. cikk; III. cikk (1) bekezdés; XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés], valamint az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Meghatározza az Alkotmánybíróság által vizsgálendő konkrét bírói végzést (a Kúria Bfv.III.914/2017/13. számú végzése), és kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésére. Megfelelő indokolást tartalmaz továbbá az indítvány arra vonatkozóan, hogy az Alaptörvény egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért döntés miatt és mennyiben sérti.
- [23] 5. Az Abtv. 29. §-a alapján az indítvány érdemi vizsgálatának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [24] A befogadhatóság e törvényi feltételével összefüggésben az Alkotmánybíróság elsőként arra emlékeztet, hogy a bírói döntéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panasz intézményén keresztül is az Alaptörvényt és az abban elismert jogokat oltalmazhatja {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}. Vagyis az Alkotmánybíróság a bírói döntések felülvizsgálata során is az Alaptörvényben elismert alapjogi követelményrendszer tényleges érvényesülését garantálja {erről lásd például: 8/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [55]}.
- [25] Jelen esetben az indítványozó a Kúria Bfv.III.914/2017/13. számú végzésének az alaptörvény-ellenességét állította, amelyet elsősorban a következőkkel indokolta. Az EJEB 2016. október 4-én kihirdetett és 2017. március 6-án véglegessé vált *T.P. és A.T. kontra Magyarország* határozatában megállapította, hogy az indítványozó elleni büntetőeljárásban hozott jogerős határozat az indítványozót érintően az Egyezmény 3. cikkének a sérelmét idézte elő. Az indítványozó jogi képviselője által az EJEB döntésére figyelemmel ezt követően előterjesztett felülvizsgálati indítványt a Kúria 2017. szeptember 19-én kelt Bfv.III.914/2017/13. számú végzésével elutasította.
- [26] Az indítványozó álláspontja szerint az EJEB által megállapított jogsérelem az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése, valamint II. cikke vonatkozásában is alapot ad a jogsértés megállapítására. Mivel pedig az egyezményesértés következményeit a Kúria a

kifogásolt határozatában nem vonta le megfelelően, az alapjogi sérelem nem csupán megvalósult, hanem tartósan fennáll.

- [27] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének a megsértését az indítványozó azért tekintette megállapíthatónak, mert a jogerős bírósági határozat egyezmény- és alaptörvény-ellenességét a Kúria nem szüntette meg. Ezen felül a Kúria a végzésében olyan jogszabályi rendelkezésekre hivatkozott, amelyeket az EJEB a vizsgálata során az Egyezmény rendelkezéseivel ellentétesnek minősített.
- [28] A befogadhatóság vizsgálata során az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó ezen kifogásai alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, valamint a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét is felvetik.
- [29] Az Alkotmánybíróság alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette, hogy megvalósítja-e az indítványozó emberi méltósághoz való jogának és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának a sérelmét a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetése. Az adott szankció alkalmazása következtében felmerül továbbá az indítványozó ügyében hozott és az indítványban támadott bírósági határozat alaptörvény-ellenességének a lehetősége is.
- [30] 6. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesszen a testület elé. Jelen ügyben az Alkotmánybíróság a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el, és az indítvány befogadásáról, valamint a panasz érdemi elbírálásáról egyszerre döntött.

IV.

- [31] 1. Az Alkotmánybíróság az indítvány vizsgálata során áttekintette az indítványozó esetében alkalmazott szankció, az életfogytig tartó szabadságvesztés jogintézményi történetét, valamint alkalmazásának a hatályos szabályait és tapasztalatait. Összefoglalta a hazánkkal szemben fennálló nemzetközi követelményrendszer történetét és elemeit. Végül pedig mindezekre figyelemmel végezte el annak vizsgálatát, hogy az indítványozó esetében az első- és másodfokú bíróságok által alkalmazott, majd a támadott bírósági határozatban fenntartott jogkövetkezmény alkalmazására az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban került-e sor.
- [32] 2. A konkrét jogkövetkezmény vizsgálatát megelőzően az Alkotmánybíróság a büntetőjogi tárgyú határozataiban következetesen hangsúlyozott, alábbi megállapításait emeli ki. A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima ratio, és a büntetőjogi jogkövetkezmény az emberi jogokat, szabadságokat szükségképpen, rendeltetésénél fogva korlátozza. {4/2013. (II. 21.) AB határozat, Indokolás [57], 20/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [34]} Adott magatartás büntetendővé nyilvánításával szemben támasztható követelményeket (szükségesség-arányosság

tesztje, normavilágosság és az önkényes jogértelmezés lehetőségének kizárása) pedig az Alkotmánybíróság a büntetőjogi szankció vonatkozásában is érvényesnek tekinti. [Részletesen: pl. 47/2000. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2000. 377., 380.; 13/2001. (V. 14.) AB határozat, ABK 2001. május, 226., 238.]

- [33] A Btk. rendszerében a törvényhozó az általános részben állapítja meg az egyes büntetési nemekre és intézkedésekre vonatkozó fő szabályokat, az azokban rejlő joghátrány jellegét, azok generális minimumait és maximumait, és részben az alkalmazhatóságuk körét és feltételeit is. Ugyanitt kerül sor a büntetés kiszabása során figyelembe veendő, a bűncselekményhez vagy az elkövető személyéhez tapadó, büntetőjogilag releváns egyes körülmények körülírására. A törvény különös részében, az egyes különös részi törvényi tényállásokhoz kapcsolódóan a bűncselekmények súlya szerint határozza meg a jogalkotó az alkalmazható – esetleg vagylagosan választható – büntetési nemet, valamint az adott tényálláshoz tapadó speciális szabadságvesztési minimumot és maximumot. Erre figyelemmel állapította meg az Alkotmánybíróság, hogy „[a]z egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami legális büntetés funkcióját: a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást.” (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 576, 577.)
- [34] Az Alkotmánybíróság értelmezésében a büntetéskiszabás büntető törvényben megjelenő szabályai minden esetben egy adott büntetőpolitika normatív megtestesülését jelentik. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni, hogy „[a]z Alkotmánybíróságnak nem feladata a büntetőpolitikai célok, követelmények helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról dönteni, azt azonban vizsgálhatja, hogy a büntetéskiszabás rendjével kapcsolatos szabályok megállapítására vonatkozó diszkrecionális jogával összefüggésben a jogalkotó mérlegelési jogának gyakorlása során nem került-e ellentétbe az Alaptörvény valamely rendelkezésével.” {23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]-[34]}
- [35] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy megállapítsa a büntetőpolitika alkotmányos korlátait – anélkül, hogy a büntetőpolitika tartalmáról állást foglalna –, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapvető jogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira. Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy egy adott büntetőjogi szankció alkalmas-e a büntetőpolitikai célok elérésére, de a szankció alkalmazása jogszabályi feltételeinek az alkotmányossága vizsgálható. A büntetőjogi szankciók az állampolgárok alapvető jogainak legsúlyosabb korlátozását jelentik, ezért különösen fontos, hogy a büntetőjogi jogkövetkezményeket megfelelő garanciák mellett lehessen alkalmazni.

- [36] 3. Az Alkotmánybíróság elsőként az életfogytig tartó szabadságvesztés és annak tényleges, vagyis a feltételes szabadság kizárásával alkalmazható módja (TÉSZ) hazai történetét és tapasztalatait foglalta össze.
- [37] 3.1. A TÉSZ a büntetőjogi dogmatika szempontjából nem önálló büntetési nem, hanem a szabadságvesztés büntetés legsúlyosabb formájának, az életfogytig tartó szabadságvesztésnek a legszigorúbb esete.
- [38] Az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabásának a lehetősége 1878-ban jelent meg a magyar büntetőjogban. A Csemegi-kódex szankciórendszere rögzítette elsőként a büntetés ezen formáját. Két esetben zárta ki az életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátást: ha az elítélt külföldi, illetve meghatározott bűncselekmények tekintetében visszaeső volt. Ezeket a szabályokat a későbbi szabályozás – sem a büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény hatálybaléptetéséről rendelkező 1950. évi 39. számú tvr., sem az 1961. évi Btk.-t módosító novella – nem vette át, és ilyen szabály nem szerepelt a régi Btk.-ban sem 1993-ig. A régi Btk. első néhány évében hatályos szabályok szerint az elítéltet 15 vagy 20 év elteltével a törvény erejénél fogva feltételes szabadságra bocsátották.
- [39] Az régi Btk. eredeti jogszabályszövegéhez fűzött miniszteri indokolás értelmében „a Javaslat humanizmusa fejeződik ki abban, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltet sem zárja ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből. Ennek reménye az elítéltet a büntetés végrehajtása során a helyes magatartásra ösztönözheti. E büntetés súlyával azonban az áll összhangban, hogy az elítéltnak hosszú időn át kell kifogástalan magatartást tanúsítania. A Javaslat ezért legalább húsz év kitöltése után teszi lehetővé a feltételes szabadságra bocsátását.”
- [40] Az életfogytig tartó szabadságvesztés az Alkotmánybíróság 23/1990. (X. 31.) AB határozata, a halálbüntetés eltörlése következtében nyert új státuszt. A halálbüntetéssel kapcsolatos büntetőjogi rendelkezések megsemmisítésével ugyanis az életfogytig tartó szabadságvesztés lett a szankciórendszer legsúlyosabb büntetési neme. Emlékeztet rá az Alkotmánybíróság, hogy a halálbüntetést az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikkére is hivatkozva semmisítette meg.
- [41] A lényeges változást az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozásában az 1993. évi XVII. törvény 6. §-a hozta. A módosítás – 1993. május 15-i hatállyal – egyrészt a büntetéskiszabás részeként az ítélező bíróság hatáskörébe utalta a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időtartamának megállapítását. Másrészt pedig kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, ha az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltet ismételten életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték.
- [42] Az 1998. évi LXXXVII. törvénnyel – 1999. év március 1-jei hatállyal – a jogalkotó ismételten módosította az életfogytig tartó szabadságvesztés feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatos rendelkezéseit. Az új szabályozás értelmében a bíróság – a büntetés kiszabása körében releváns tényezők sokoldalú elemző mérlegelése

következtében – juthatott arra a következtetésre, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárja.

- [43] A módosítás következtében a hazai jogrendszer részévé vált az életfogytig tartó szabadságvesztés azon formája, amely már a kiszabáskor ténylegesen életfogytig tart. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének a kizárásával életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt szabadítására 1999. március 1-jét követően nem volt törvényes lehetőség, egyetlen kivételtől eltekintve: ha a Magyar Köztársaság Elnöke végrehajtási kegyelemben részesítette.
- [44] A jogintézmény alkotmányossága szempontjából meghatározó, hogy a 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény a IV. cikk (2) bekezdésében rögzítette: tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki. Ezzel párhuzamosan a 2011. évi CL. törvény 6. §-a egy új (3) bekezdést iktatott be az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét szabályozó régi Btk. 47/A. §-ba. Abban a jogalkotó meghatározta, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége mely bűncselekmények esetén zárható ki. Ez a rendelkezés teremtette meg az összhangot a Btk. és az Alaptörvény hivatkozott rendelkezése között.
- [45] 3.2. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) megtartotta a régi Btk. koncepcióját az életfogytig tartó szabadságvesztés fenti szabályait érintően. A Btk. 42. §-a alapján az ítélező bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja. A Btk. 44. § (1) bekezdése sorolja fel azt a 18 bűncselekményt, amelyeknél életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén lehetőség van a feltételes szabadság kizárására. Azt is előírja ugyanakkor a hatályos szabályozás – a Btk. 44. § (2) bekezdésében –, hogy ki kell zárni a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső, vagy a – Btk. 44. § (1) bekezdésben meghatározott – bűncselekményt bünszervezetben követte el. Hasonló korlátozást a régi Btk. 47. §-a a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélték feltételes szabadságra bocsátásával összefüggésben tartalmazott.
- [46] A szabályozást érintő újabb változást a 2014. évi LXXII. törvény hozta, amelynek 109. §-a – 2014. december 31-i hatállyal – beiktatta a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény Bv. tv. rendelkezései közé (Bv. tv. 46/A.-46/H. §) a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték kötelező kegyelmi eljárását.
- [47] A módosító jogszabály normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás kiemeli, hogy a kötelező kegyelmi eljárás bevezetésével „biztosítja a magyar jogrendszer az Emberi Jogok Európai Bírósága 2014. május 20-án hozott, a Magyar kontra

Magyarország ügyben hozott ítéletében (...) kifejtett azon követelményt, hogy a TÉSZ esetében legyen olyan eljárás, amelynek révén – ha a szabadságvesztésből már megfelelő hosszúságú idő eltelt – vizsgálható, hogy a büntetés büntetőpolitikai indokai továbbra is fennállnak-e.”

- [48] A Bv. tv. 46/A. §-a értelmében a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt esetben hivatalból kegyelmi eljárást (a továbbiakban: kötelező kegyelmi eljárás) kell lefolytatni. Az elítéltet fogva tartó bv. intézet a kötelező kegyelmi eljárás megindítása érdekében akkor értesíti az igazságügyért felelős minisztert, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet letöltött. Feltétel azonban, hogy az elítélt nyilatkozzon: hozzájárul-e az eljárás lefolytatásához. A hozzájárulás hiánya vagy a nyilatkozattétel megtagadása esetén a kötelező kegyelmi eljárás nem folytatható le.
- [49] Az igazságügyért felelős miniszter a büntetés-végrehajtási intézet értesítésének a beérkezésétől számított hatvan napon belül köteles az eljárást lefolytatni. Annak során beszerzi a döntéshozatalhoz szükséges személyes adatokat és a megvizsgálendő iratokat, továbbá értesíti a Kúria elnökét. Utóbbi az értesítést követően haladéktalanul intézkedik az öttagú Kegyelemi Bizottság kijelölése iránt.
- [50] A büntetőügyekben eljáró bírókból álló, eseti jellegű Kegyelemi Bizottságnak az iratok beérkezésétől számított kilencven napon belül kell megvizsgálnia: alaposan feltehető-e, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. A vizsgálati eljárás indokolt állásfoglalással zárul, amelyet a Bizottság az iratokkal együtt megküld az igazságügyért felelős miniszternek. Utóbbi az iratok érkezésétől számított tizenöt napon belül elkészíti a felterjesztését a köztársasági elnöknek. Abban a Kegyelemi Bizottság állásfoglalásától nem térhet el. Mindezeket követően a döntést a kegyelemről diszkrecionális jogkörben eljárva a köztársasági elnök hozza meg. Ha az elítélt nem részesült kegyelemben, a kötelező kegyelmi eljárást két év elteltével meg kell ismételni.
- [51] Meg kell említeni, hogy a kötelező kegyelmi eljárás eredeti, 2015. január 1-től hatályos szabályozásában a jogalkotó – visszautalva a kegyelmi eljárás általános szabályaira – az igazságügyért felelős miniszter ellenjegyzéséhez kötötte a köztársasági elnök kegyelmi döntését. A szabályozás ezen elemét ugyanakkor a jogalkotó – a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvénnyel – 2024. július 1-től kiiktatta. Így a köztársasági elnök kegyelmi döntése a hatályos rendelkezések értelmében már nincs az igazságügyért felelős miniszter ellenjegyzéséhez kötve a kötelező kegyelmi eljárásban sem.
- [52] 3.3. A köztársasági elnök az egyéni kegyelmezés jogát – Magyarország Alaptörvényének tizenharmadik módosítása 1. cikk (1) bekezdése alapján, 2024. július 1-től – az Alaptörvény 9. cikk (3) bekezdés n) pontja alapján gyakorolja. A kegyelmi jogkör gyakorlására irányadó szabályozás nem tesz különbséget az egyéni

kegyelmezés jogának a kötelező kegyelmi eljárásban és az egyéb esetekben való gyakorlása között, azokkal szemben egységes követelményeket támaszt.

- [53] A köztársasági elnök egyéni kegyelmezési joga gyakorlásának – Magyarország Alaptörvényének tizenharmadik módosítása 1. cikk (1) bekezdésével, 2024. július 1-től – ugyanakkor korlátot is állított az alkotmányozó. Az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdése értelmében sarkalatos törvény határozza meg azon, a gyermek sérelmére elkövetett szándékos bűncselekmények körét, amelyek tekintetében a köztársasági elnök az egyéni kegyelmezés jogát nem gyakorolhatja. Ez a sarkalatos törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban Btk.).
- [54] A jogszabály 104. § (3) bekezdése rögzíti, hogy:
- [55] „[a] köztársasági elnök az egyéni kegyelmezési jogát nem gyakorolhatja azzal az elítélttel szemben, akit
- [56] a) tizennyolcadik életévét betöltött személy által tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény, vagy
- [57] b) az a) pontban meghatározott bűncselekménnyel vagy az a) pontban meghatározott bűncselekmény miatt indult büntetőeljárással összefüggő, tizennyolcadik életévét betöltött személy által elkövetett más szándékos bűncselekmény
- [58] miatt ítélték el.”
- [59] A módosítás a kötelező kegyelmi eljárás tekintetében is jelentős változást hozott: meghatározta ugyanis azon elítéltek körét, akiknek a köztársasági elnök kötelező kegyelmi eljárás keretében sem kegyelmezhet. A köztársasági elnök döntési jogkörének korlátozásával a kötelező kegyelmi eljárás ezen utalt elítélti kör esetében – habár megindítható, de – bizonyosan nem zárul kegyelem gyakorlásával.
- [60] 3.4. Az Alkotmánybíróság annak érdekében, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztést töltő elítéltekről és a büntetéseikről tájékoztatást kapjon, több alkalommal adatkéréssel fordult a büntetés-végrehajtás országos parancsnokához. A válaszaiban az országos parancsnok – egyebek mellett – arról nyújtott tájékoztatást, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek létszáma 2018. április 17-én 356 fő, 2021. február 23-án 402 fő, míg 2022. szeptember 7-én 451 fő volt. A 356 főből 56 fő elítélt esetében, a 402 főből 68 elítélt esetében, míg a 451 főből 73 elítélt esetében zárta ki a bíróság az ítéletben a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét és szabott ki tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést. A tájékoztatás értelmében továbbá a büntetés-végrehajtási intézetekből 2012. január 1-jét követően elbocsátott tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélték száma 44 fő volt. A büntetés befejezésének okait tekintve: hatályon kívül helyezés 5 fő, fellebbviteli eljárásban kiszabott enyhébb büntetés 30 fő, elhunyt 9 fő. Kegyelemben közülük egyetlen elítélt sem részesült.

- [61] 4. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban az életfogytig tartó szabadságvesztés jogintézmény fejlődése és megítélése szempontjából mérvadó külföldi és nemzetközi jogi követelményeket tekintette át.
- [62] 4.1. A nemzetközi jog több dokumentuma – így például az Európa Tanács és az Európai Unió joganyaga – is megfogalmaz az életfogytig tartó szabadságvesztéssel összefüggésben olyan követelményeket, amelyek hatással vannak a tagállami szintű szabályozás kialakítására, esetleges változására.
- [63] Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága elsőként 1976-ban fogalmazott meg ajánlást a hosszú tartamú és életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek vonatkozásában. A 76 (2) számú ajánlás értelmében minden elítélt számára biztosítani kell a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének a vizsgálatát. Az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték esetében erre a fogva tartás kezdetétől számított 8-14 éven belül kell sort keríteni, és a vizsgálatot ezt követően meghatározott időközönként meg kell ismételni. A 2003 (22) számú ajánlásában a Miniszteri Bizottság a feltételes szabadságra bocsátás kérdéseit taglalta. Az ajánláshoz csatolt függelék általános elvként rögzíti, hogy a feltételes szabadon bocsátás lehetőségét valamennyi fogvatartott számára biztosítani kell, beleértve az életfogytig tartó büntetéssel sújtottakat is. További követelmény, hogy az elítélt már a büntetés megkezdésekor tisztában lehessen azzal, hogy mely időpontban – milyen tartamú büntetés letöltését követően – nyílik meg számára a szabadon bocsátás lehetősége és annak vizsgálatára milyen feltételek alapján kerül sor.
- [64] A Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának 77. cikk 1. (b) pontja alkalmazható büntetésként nevesíti az életfogytig tartó szabadságvesztést olyan esetekben, amikor azt a bűncselekmény különösen nagy súlya és az elkövető egyedi körülményei indokolják. A Statútum 110. cikke ugyanakkor előírásként rögzíti a kiszabott életfogytig tartó büntetés felülvizsgálatát. Arra a büntetés mérséklése érdekében akkor kerülhet sor, ha az elítélt már legalább 25 évet letöltött a büntetéséből.
- [65] Az Európai Unió Tanácsa 2002. június 13-án fogadta el a 2002/584/IB számú kerethatározatot az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról. A kerethatározat 5. cikke lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy a más tagállamban kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását az alábbi feltételhez kössék: a kibocsátó tagállam jogrendszere lehetővé teszi a kiszabott büntetés végrehajtásának a felfüggesztését célzó felülvizsgálatot. Arra kérelemre vagy legkésőbb 20 éven belül hivatalból sor kell, hogy kerüljön.
- [66] Kifejezetten a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó büntetésre ítéltre irányadó szabályt tartalmaz a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény. Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett hivatalos magyar szöveg 37. cikk a) pontja értelmében: az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy „gyermeket ne lehessen sem kínzásnak, sem kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak alávetni.

Tizennyolc éven aluli személyek által elkövetett bűncselekményekért sem halálbüntetést, sem szabadlábra helyezés lehetőségét kizáró életfogytiglan tartó szabadságvesztést ne legyen szabad alkalmazni; [...].”

- [67] 4.2. Az életfogytig tartó szabadságvesztés fejlődéstörténetében a nemzetközi követelményeken túl meghatározó szerepet játszik a Német Szövetségi Alkotmánybíróság néhány határozata.
- [68] 1977. június 21-i (45 BVerfGE 187). döntésében a testület az életfogytig tartó szabadságvesztés kötelező alkalmazásának az alkotmányosságát vizsgálta. A német büntetőjogi szabályozás értelmében ugyanis kötelezően alkalmazandó volt az életfogytig tartó szabadságvesztés az emberölés (211. § StGB), az emberölés súlyosabb esetei [212. § (2) StGB], a népirtás [6. § (1) VStGB], az emberiség elleni bűntett [7. § (1) VStGB], a személyek halálával járó háborús bűncselekmények [8. § (1) VStGB], valamint az agresszió bűncselekménye [13. § (1) VStGB] esetén.
- [69] A határozat megállapította, hogy a büntetés ezen formája önmagában nem alkotmányellenes. Az indokolás értelmében ugyanakkor az életfogytig tartó szabadságvesztés csak akkor egyeztethető össze az emberi méltósággal, ha az elítéltnak konkrét, realizálható esélye van a szabadon bocsátásra. Sérti az emberi méltóság lényegét, ha az elítéltet megfosztják a szabadság visszanyerésének minden reményétől, tekintet nélkül személyiségének a jövőbeli fejlődésére, annak esetleges kedvező alakulására. Azon elkövetők esetében ugyanakkor, akik fennálló veszélyt jelentenek a társadalomra és ezért nem is rehabilitálhatók, a személyes körülményeik szolgáltatnak alapot arra, hogy a szabadságuk megvonását akár életfogytig fenntartsák. A döntés hangsúlyozta továbbá, hogy a kegyelem intézménye nem tekinthető hatékony garanciának a szabadulás reménye szempontjából.
- [70] A döntés következményeként sor került a Német Büntető Törvénykönyv módosítására: lehetővé vált, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elítélt büntetésének a végrehajtását a bíróság meghatározott feltételek teljesülése – egyebek mellett 15 év szabadságvesztés letöltése – esetén felfüggeszse.
- [71] A határozat alkotmányjogi jelentősége abból fakad, hogy megteremtette a lehetőséget az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának bíróság általi felfüggesztésére. Ennek következtében az érintett elítéltek szabadulására már nem csupán kegyelem révén, hanem a bíróság döntése által is sor kerülhetett.
- [72] Egy következő, 1986-ban hozott határozatában (72 BVerfGE 105) azt hangsúlyozta a Szövetségi Alkotmánybíróság, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt szabadon bocsátásának a mérlegelésekor nem szabad túl nagy hangsúlyt helyezni a bűncselekmény súlyosságára, szemben az elítélt személyiségével, elmeállapotával és életkorával. Ez utóbbi tényezőknek továbbá minden egyes ismételt felülvizsgálat során egyre nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani. Ennek oka, hogy a büntetés

negatív hatásai egy szokatlanul hosszú időtartamú szabadságvesztés esetén egyre erőteljesebben érvényesülnek.

- [73] 2010. január 16-i (BVerfG, 2 BvR 2299/09 számú) döntésében a Szövetségi Alkotmánybíróság egy olyan bűnelkövető kiadatási ügyében határozott, akit „minősített életfogytig tartó börtönbüntetéssel” (*erschwerte lebenslängliche Freiheitsstrafe bis zum Tod*) fenyegettek Törökországban. A német kormány biztosítékokat kért arra, hogy az elítélt lehetőséget fog kapni a feltételes szabadságra bocsátásra. Németország a kérésre azt a választ kapta, hogy a török köztársasági elnöknek joga van a büntetés enyhítésére krónikus betegség, rokkantság vagy idős kor okán. Ezt követően a német bíróság megtagadta az elítélt kiadását, mert álláspontja szerint a köztársasági elnök fentiek szerinti jogköre a szabadulásnak csupán kiszámíthatatlan lehetőségét biztosítja, így nem kielégítő garancia. Jóllehet a külföldi jogrend tiszteletben tartása követelmény, a bíróság megállapította: ha valakinek nincs gyakorlati esélye a szabadulásra, akkor a büntetés kegyetlennek és megalázónak minősül (*grausam und erniedrigend*) és sérti az emberi méltósághoz való jogot.
- [74] 4.3. Az EJEB esetjogában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés megítélésével összefüggésben az elmúlt tíz évben formálódott ítélkezési gyakorlat eredményei az alábbiak szerint foglalhatók össze.
- [75] 4.3.1. Az EJEB megállapításai szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak az Európa Tanács tagországaitól kapott információk arról, hogy mely államok alkalmazzák az életfogytig tartó szabadságvesztést és melyek a jogintézmény szabályozásának a főbb sajátosságai. Ezen tényeket az EJEB a Vinter és mások kontra Egyesült Királyság (GC) (66069/09, 130/10, 3896/10) ügyben 2013. július 9-én hozott ítéletében foglalta össze.
- [76] Az ítélet megállapítása szerint a 47-ből kilenc olyan tagországban egyáltalán nem létezik életfogytig tartó szabadságvesztés: Andorra, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Montenegró, Norvégia, Portugália, San Marino, Szerbia és Spanyolország. A szabadságvesztés kiszabható leghosszabb tartama ezekben az országokban 21 év (Norvégia) és 45 év (Bosznia és Hercegovina) között mozog. Horvátországban bűnhalmazat esetén 50 év szabadságvesztés is kiszabható.
- [77] A 38 fennmaradó tagország jogi szabályozásának része az életfogytig tartó szabadságvesztés. Ezek közül a 2013-as adatszolgáltatás idején 32-ben létezett olyan, tételes jogi és a büntetéskiszabási gyakorlatban kialakult mechanizmus, amely a büntetés kitöltésének a megkezdését követő meghatározott időtartam elteltével lehetővé tette az ítélet (a kiszabott büntetés) felülvizsgálatát. Ezek: Albánia (25 év), Örményország (20 év), Ausztria (15 év), Azerbajdzsán (25 év), Belgium (15 év, de visszaesők esetében 19 vagy 23 év), Bulgária (20 év), Ciprus (12 év), Csehország (20 év), Dánia (12 év), Észtország (30 év), Finnország (12 év), Franciaország (18 év, de az

emberölés egyes eseteiben 30 év), Grúzia (25 év), Németország (15 év), Görögország (20 év), Magyarország (20 év, kivéve, ha a bíróság másként határoz), Írország (a Kegyelemi Bizottság 7 évente felülvizsgálja, kivéve az emberölés egyes eseteit), Olaszország (26 év), Lettország (25 év), Liechtenstein (15 év), Luxemburg (15 év), Moldova (30 év), Monaco (15 év), Lengyelország (25 év), Románia (20 év), Oroszország (25 év), Szlovákia (25 év), Szlovénia (25 év), Svédország (10 év), Svájc (15 év, ami 10 évre csökkenthető), a Macedónia (15 év), Törökország (24 év, 30 év a minősített életfogytig tartó szabadságvesztés esetén, 36 év minősített életfogytig tartó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén).

- [78] Az ítélet rögzíti, hogy Skóciában az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a bíró határozza meg a felülvizsgálathoz szükséges minimális várakozási időt, amely a belátása szerinti hosszúságú lehet, esetenként akár az elítélt várható élettartamát is túllépheti.
- [79] Öt olyan tagországot jelölt meg továbbá a döntés, amelyben életfogytig tartó szabadságvesztés esetén nincs mód a feltételes szabadságra bocsátásra: Izland, Litvánia, Málta, Hollandia és Ukrajna. Ezekben az országokban elnöki, királyi vagy miniszeri szintű kegyelemért lehet folyamodni. Izlandot érintően megjegyezte az EJEB, hogy az országban ugyan létezik életfogytig tartó szabadságvesztés, de még sosem szabták ki.
- [80] Az Egyesült Királyságon kívül hat olyan tagországot azonosított továbbá az EJEB, ahol létezik ugyan kegyelmi rendszer, de bizonyos súlyú bűncselekmények vagy büntetések esetén nem alkalmazható. Ezen az országok: Bulgária, Magyarország, Franciaország, Szlovákia, Svájc, valamint Törökország.
- [81] 4.3.2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban áttekintette a jogintézmény megítélése szempontjából meghatározó döntések lényeges megállapításait.
- [82] A *Kafkaris kontra Ciprus* (21906/04) ügyben, 2008. február 12-én hozott ítéletében az EJEB fenntartotta azon korábbi álláspontját, amely szerint az életfogytig tartó szabadságvesztés önmagában nem tiltott. Megállapította ugyanakkor, hogy amennyiben a büntetés de facto és de jure „csökkenthetetlen” tartamú, sérti az Egyezmény 3. cikkét. Amennyiben azonban az állam biztosítja az életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatát az átváltoztatás, a büntetés-elengedés, a befejezés vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége útján, akkor a szabályozás megfelel a 3. cikk követelményeinek.
- [83] A *Törköly kontra Magyarország* (4413/06) ügyben 2011. április 5-én hozott elfogadhatósági határozatban azért utasította el az EJEB a kérelmet, mert a kérelmező nem volt megfosztva a szabadulás reményétől. Feltételes szabadságra bocsátását ugyanis a bíróság döntése értelmében 40 év után (az elítélt 75 éves korában) meg kell vizsgálni. Mivel pedig az indítványozó feltételes szabadságra bocsátása nem volt kizárt, az EJEB nem vizsgálta részleteiben a magyar szabályozás egyéb jellemzőit.

- [84] Előbb a *Iorgov (II) kontra Bulgária* (23295/02) ügyben 2010. szeptember 2-án hozott ítéletében, majd a *Vinter és mások kontra Egyesült Királyság* ([GC], 66069/09, 130/10, 3896/10) ügyben 2013. július 9-én hozott ítéletében az EJB megerősítette, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés akkor tekinthető az Egyezmény 3. cikke rendelkezéseivel összhangban állónak, ha a részes állam törvényei biztosítják az elítélt számára a felülvizsgálat lehetőségét, valamint azzal együtt a felülvizsgálatra irányuló eljárási mechanizmust. Az EJB értelmezésében ugyanis a fogva tartás akkor minősül jogszerűnek, ha annak alapjául megfelelő pönológiai indokok szolgálnak. Ilyen indoknak tekinthető a büntetés, az elrettentés, a társadalom védelme és az elkövetők rehabilitációja. Ezen indokok közül az ítélet meghozatalakor egyidejűleg több is fennállhat, annak végrehajtása során, az idő előre haladtával azonban az egyes indokok létjogosultsága változik, megkérdőjelezve ezzel a büntetés fenntartásának a jogszerűségét. Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtása során ezért szükséges ezen pönológiai indokok periodikus felülvizsgálata. Kiemelte az EJB, hogy nincs hatásköre a felülvizsgálatra irányuló eljárás szabályainak a kidolgozására. Ezért a részes állam mérlegelési jogkörébe tartozik a döntéshozatal arról, hogy a felülvizsgálatot bírói vagy közigazgatási úton biztosítja. Tartózkodott az EJB továbbá attól is, hogy felülvizsgálat időpontját meghatározza. Figyelemmel azonban arra, hogy a releváns nemzetközi jogi szabályok és a részes államok gyakorlatának összehasonlító elemzése alapján a büntetés kiszabásától az ítélet felülvizsgálatáig általában 25 év telik el, a felülvizsgálat elvégzését az EJB is első alkalommal 25 év után, majd azt követően periodikusan tartotta indokoltnak. Hangsúlyozta az EJB azt is, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személynek már az elítélésekor joga van tudni, hogy a szabadlábra kerülése érdekében milyen követelményeket kell teljesítenie, valamint azt is, hogy ítéletének a felülvizsgálatára mikor, milyen módon kerülhet sor.
- [85] A 2014. május 20-án hozott, majd 2014. október 13-án véglegessé vált *Magyar László kontra Magyarország* (73593/10) ítéletben az EJB azon korábbi megállapításából indult ki, amely szerint az életfogytig tartó szabadságvesztésnek az Egyezmény 3. cikkével való kompatibilitása a szabadulás lehetőségét megteremtő rendszer megléte vagy hiánya alapján vizsgálható. A konkrét ügyben – mivel a feltételes szabadon bocsátás lehetőségéből az elítélt eleve ki volt zárva – az EJB a szabadulás lehetőségét érintően a köztársasági elnöki kegyelem szabályozásának és gyakorlatának a vizsgálatát tartotta szükségesnek. Ezen vizsgálat eredményeként kétségbe vonta, hogy a panaszossal szemben kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés az Egyezmény 3. cikke értelmében mérsékelhető tartamú lenne, ezért megállapította az egyezményesértést. A konkrét ügyben feltárt rendszerbeli problémára és a megállapított jogsértés jellegére figyelemmel úgy ítélte meg továbbá az EJB, hogy az ítélet megfelelő végrehajtásához az alperes államnak – lehetőleg

jogalkotás útján – meg kell reformálnia a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés felülvizsgálatának a rendszerét.

- [86] A *Harachiev és Tolumov kontra Bulgária* (15018/11, 61199/12) – 2014. július 8-án hozott, majd 2014. október 8-án véglegessé vált – ítéletben az EJEK arra a következtetésre jutott, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés mérséklésére alkalmas eljárási módok hiánya önmagában elegendő alapul szolgál a 3. cikk megsértésének a megállapításához.
- [87] A *Bodein kontra Franciaország* (400410) ügyben 2014. november 13-án hozott ítéletében az EJEK megállapította, hogy a francia jogban létezik a bírói felülvizsgálat intézménye, amelynek értelmében a börtönbe vonulást követően 30 év elteltével nyílik meg a szabadulás lehetősége. Az EJEK eljárásában igazolást nyert, hogy a kérelmező már az ítélet kiszabásakor tisztában lehetett szabadulásának a feltételeivel, a vele szemben támasztott követelményekkel. Bodein esetében továbbá a felülvizsgálat 2034-ben, tehát – az előzetes letartóztatás időtartamát is számítva – a büntetése 26. évében esedékes. Ez az időtartamot az EJEK az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban állónak minősítette és nem mondta ki a 3. cikk sérelmét. A Bíróság különös súllyal vette figyelembe azt a tényt, hogy a felülvizsgálat számítása szempontjából a kezdő időpont a francia jogban magában foglalta a szabadságtól való megfosztás bármely formáját, még a tárgyalást megelőző letartóztatást is.
- [88] A jelen alkotmánybíróági eljárás indítványozója és egy további elítélt kérelme alapján eljárva az EJEK 2016. október 4-én hozott a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* (37871/14 és 73986/14) ügyben döntést, amelyben megállapította az EJEK 3. cikkének a megsértését. Az ítélet megállapítása szerint a negyven éves időszak, amelyet a fogvatartottnak le kell töltenie, mielőtt első ízben kegyelmet remélhet, sokkal hosszabb, mint az összehasonlító és nemzetközi jogi konszenzus alapján az életfogytiglani szabadságvesztés büntetés garantált felülvizsgálatára javasolt maximális időszak. Utalt az EJEK arra is, hogy a korábban – a Magyar László kontra Magyarország ügyben – kifejtett álláspontja szerint az elnöki kegyelem nem biztosítja az életfogytiglani börtönbüntetés de facto vagy de iure csökkenthetőségét. Önmagában azt a tényt továbbá, hogy a kérelmezők számára csak azt követően lehet remény arra, hogy kiszabaduljanak, miután a büntetésükből negyven évet letöltöttek, megfelelő alapnak tekintette az EJEK annak megállapítására, hogy az új, 2015-től hatályos magyar szabályozás nem biztosítja a kérelmezők életfogytiglani szabadságvesztésének de facto csökkenthetőségét. Az EJEK ezen felül számos aggályát kifejtette a Bv. tv. módosításával bevezetett kötelező kegyelmi eljárással kapcsolatban. A határozat megállapításai szerint a Bv. tv. 46/C. §-a egyértelműen felsorolja azokat az általános szempontokat, melyeket a Kegyelmi Bizottságnak mérlegelnie kell azzal összefüggésben, hogy javasolja-e a fogvatartott feltételes szabadságra bocsátását. Úgy tűnik ugyanakkor, hogy ezek a szempontok nem

irányadók a köztársasági elnök döntésének a meghozatala során, aki minden egyedi ügyben a végső szót mondja ki a szabadon bocsátás tekintetében. Nem szab továbbá határidőt az új szabályozás a köztársasági elnök határozatának a meghozatalára, és nem kötelezi sem a köztársasági elnököt, sem az igazságügyi minisztert arra, hogy a döntését megindokolja, még abban az esetben sem, ha az ellentétes a Kegyelmi Bizottság álláspontjával. A felülvizsgálatra előírt hosszú várakozási idő, valamint az eljárási garanciák hiánya miatt az EJEB nem volt meggyőződve arról, hogy a kérelmezők életfogytiglani szabadságvesztés büntetése az Egyezmény 3. cikke szempontjából csökkenthetőnek minősül, ezért megállapította az egyezményesértést.

- [89] Ezt követően a *Hutchinson kontra Egyesült Királyság* ([GC], 57592/08) ügyben 2017. január 17-én hozott döntésben foglalta össze az EJEB, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatát érintően mely szempontokat vizsgálja annak megítélése érdekében, hogy a nemzeti jog összhangban áll-e az EJE 3. cikkével:
- [90] - a felülvizsgálat természete (bírói vagy közigazgatási út egyaránt elfogadható),
- [91] - a felülvizsgálat hatóköre (a folytatás vagy a megszakítás jogalapja),
- [92] - a felülvizsgálat feltételei (milyen magatartást kell tanúsítania az elítéltnak a szabadulás érdekében),
- [93] - a felülvizsgálat időkerete (a büntetés kiszabásától számított maximum 25 év).
- [94] A *Kruchió és Lehóczki kontra Magyarország* (43444/15 és 53441/15) ügyben 2020. január 14-én hozott döntésében az EJEB a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben hozott döntésében tett megállapításait idézte fel. Tekintettel egyrészt arra, hogy a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatására Magyarországon csak 40 év szabadságvesztés letöltését követően kerülhet sor, másrészt arra, hogy a kötelező kegyelmi eljárás szabályozásából hiányoznak a megfelelő garanciális elemek, az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy megvalósult az Egyezmény 3. cikkének a megsértése.
- [95] Azonos következtetésre jutott az EJEB a *Coman és mások kontra Magyarország* (49006/18 és 8 további kérelem) ügyben 2023. január 12-én hozott ítéletben, és szintén egyezményesértést állapított meg.
- [96] A *Pápics és mások kontra Magyarország* (13727/20 és további 15 kérelem) ügyben 2025. március 4-én hozott ítéletében az EJEB Második Szekciója tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kérvényezők sérelmeit vizsgálta, akik azt kifogásolták, hogy a büntetésükből csak 40 év elteltével és a kötelező kegyelmi eljárás lehetőségével szabadulhatnak. Az EJEB rámutatott: a magyar kormány által az indítványokkal szemben előterjesztett érvek hasonlóak voltak azokhoz, amelyeket a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben az EJEB már megvizsgált és elutasított. Új körülmények hiányában az EJEB nem látott indokot arra, hogy eltérjen korábbi megállapításaitól, miszerint az olyan életfogytig tartó szabadságvesztések, amelyekre a felperesek panaszt emeltek, nem tekinthetők az Egyezmény 3. cikke értelmében csökkenthetőnek. Ezért megállapította az Egyezmény 3. cikkének a megsértését.

- [97] *Az Éberling és mások kontra Magyarország* (19002/20 és további 6 kérelem) ügyben 2026. április 14-én hozott ítéletében az EJEB azonos következtetésre jutott, mint a Pápics és mások kontra Magyarország ítéletében: a kormány új érvei hiányában fenntartotta a korábbi megállapításait a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatban. Megerősítette ezek közül különösen azt, hogy a köztársasági elnök egyéni kegyelmezési joga nem teszi a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést az Egyezmény 3. cikke értelmében csökkenthetővé. Az Egyezménynek megfelelő fülvizsgálati mechanizmus hiányában a kérelmezőkre kiszabott büntetést az EJEB az Egyezmény 3. cikkét sértőnek minősítette.
- [98] 4.3.3. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a Magyar László és mások kontra Magyarország ügyben hozott EJEB ítélet végrehajtását vizsgálva 2024. szeptember 19-én, a miniszterhelyettesek 1507. ülésén elfogadott ideiglenes állásfoglalásában [CM/ResDH(2024)202] kiemelte: több mint tíz év telt el azóta, hogy a Bíróság egyértelműen rámutatott egy olyan rendszerszintű problémára, amely indokolja az életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatának reformját; nyolc év telt el azóta, hogy a Bíróság az ezt követően bevezetett kötelező kegyelmi eljárást az Egyezménnyel összeegyeztethetetlennek találta; és csaknem három év telt el azóta, hogy az első ítélet jogsértést állapított meg az egyszerű (vagyis a nem tényleges) életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatát megelőző várakozási időtartam tekintetében. A dokumentum felhívta a figyelmet arra is, hogy 2025-re és 2026-ra mindkét kategóriába tartozó (azaz a tényleges életfogytiglanra és az egyszerű életfogytiglanra ítélt) fogvatartottak között lesz olyan, aki 25 év börtönbüntetést töltött le anélkül, hogy a hazai jogszabályok az Egyezmény és a Bíróság ítélkezési gyakorlata által előírtaknak megfelelően „a szabadulás kilátását és a felülvizsgálat lehetőségét” biztosították volna számára.
- [99] Minderre figyelemmel tehát az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága sürgetőnek tartja az Egyezménnyel ellentétes szabályozás korrekcióját és egy egyezménykonform jogalkotói megoldás kidolgozását.
- [100] 4.4. A nemzetközi jogi követelményekkel összefüggésben az Alkotmánybíróság emlékeztet következetes gyakorlatára, amely szerint az alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el a nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok által biztosított jogvédelmi szintet {először lásd: 61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321.; megerősítette, többek között: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [33]}. Magyarország alávetette magát az európai közrend őrzése, illetve az emberi jogok és szabadságok megóvása érdekében életre hívott EJEB joghatóságának, így az Alkotmánybíróság és a jogalkotó számára is irányadó, hogy az EJEB saját joggyakorlatában milyen keretek között tekinti elfogadhatónak az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását, és ezen keretek érvényesülését milyen szempontrendszer alapján vizsgálja.

[101] Emellett figyelemmel volt az Alkotmánybíróság arra, hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségvállalásaiból fakadó követelmények érvényesítését kívánja meg maga az Alaptörvény is, hiszen a Q) cikk (2) bekezdésében kifejezetten előírja: Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.

V.

[102] Az indítvány az alábbiak szerint nem megalapozott.

[103] 1.1. Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy „[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. „A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett köteletség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni.” {28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}

[104] Az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.

[105] Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panaszeljáráásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás megvalósítja-e az életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetett és a feltételes szabadság lehetőségéből kizárt indítványozó emberi méltósághoz való jogának és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának a sérelmét.

[106] Kiemelt jelentőséget tulajdonított az eljárásban az Alkotmánybíróság annak, hogy az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése kifejezetten megengedi a tényleges életfogytig

tartó szabadságvesztés kiszabását szándékos, a büntető törvényben meghatározott erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén. A rendelkezés a hozzá fűzött indokolás értelmében nem zárja ki a szabadságtól való végleges megfosztás lehetőségét, azonban erre kizárólag bűncselekmény elkövetése miatt, jogerős bírói ítélet alapján, a szükségességi és arányossági kritériumok értelemszerű figyelembevételével kerülhet sor.

- [107] 1.2. Az Alkotmánybíróság az indítványozó kifogásai és az ügyben felmerülő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés alapján elsősorban az Alaptörvény III. cikkében rögzített kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának a sérelmét tartotta szükségesnek megvizsgálni. Az Alkotmánybíróság ezért felvázolta az említett alaptörvényi rendelkezés jelen ügy megítélése szempontjából releváns elemeit.
- [108] Az Alkotmánybíróság több korábbi döntésében állapította meg azt, hogy az abban az eljárásban támadott jogszabályhely, valamint az Alkotmány 54. § (2) bekezdésében, illetőleg az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom – a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánás vagy büntetés tilalma – között nem áll fenn tartalmi összefüggés, így annak alkotmányos tartalmát nem fejtette ki [351/B/2005. AB határozat, 737/B/2000. AB határozat, 3222/2018. (VII. 2.) AB határozat], más döntéseiben értékelhető indokolás hiányában nem folytatott érdemi vizsgálatot [3018/2016. (II. 2.) AB határozat, 21/2014. (VII. 15.) AB határozat]. A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés abszolút tilalmát kimondó rendelkezés [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés] alkotmányos tartalmának részletes kifejtését végül a 32/2014. (XI. 3.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) végezte el.
- [109] Az Abh.-ban kitért rá, hogy a felsorolt tilalmakat – kiegészítve a kegyetlen bánásmód, illetve büntetés tilalmával – korábban az Alkotmány az emberi élethez és méltósághoz való joggal együttesen szabályozta az 54. §-ában. Ennek megfelelően a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalma az emberi élethez és méltósághoz való jog, illetve ezen alapjog korlátozhatatlanságának önálló, az alkotmányozó által nevesített megjelenési formája volt. Bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk) és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszervezési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. Ez a felfogás összhangban van az Egyezmény 3. cikkének EJEK által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti. {Indokolás [46]}
- [110] Az Abh.-ban továbbá az Alkotmánybíróság irányadónak tekintette az EJEK gyakorlatát a rendelkezés egyes elemeit érintő fogalom-meghatározások vonatkozásában az alábbiak szerint. Az Abh. értelmében „[e]mbertelen bánásmódnak vagy büntetésnek

minősül minden olyan, az érintettnek komoly testi és/vagy lelki szenvedést okozó magatartás, amely nem éri el a kínzás megállapításához szükséges mértéket, illetve hiányzik a fentiekben említett szándékosság és célzat {*Írország kontra Egyesült Királyság* (5310/71.), 1978. január 18., 167. bekezdés; *Ramirez Sanchez kontra Franciaország* [GC], (59450/00.), 2006. július 4., 118. bekezdés}.

[111] A tilalmak közül a megalázó bánásmód vagy büntetés jár a legenyhébb szenvedéssel, az e körben értékelhető magatartás jellemzően alsóbbrendűségi érzésben megnyilvánuló lelki gyötrelmet okoz elszenvedőjének. Annak megítélésakor, hogy egy bánásmód megalázó-e, figyelembe kell venni azt is, hogy annak célja az érintett személy megalázása vagy lealacsonyítása volt-e, és hogy ennek következményeként károsan befolyásolta-e annak személyiségét a 3. cikket sértő módon {*Raninen kontra Finnország* (20972/92.), 1997. december 16., 55. bekezdés; *Peers kontra Görögország*, (28524/95.), 2001. április 19., 68. bekezdés}. Ugyanakkor az EJEB azt is hangsúlyozta, hogy az említett szándék hiánya nem feltétlenül zárja ki az Egyezmény 3. cikkének megsértését {*Riad és Idiab kontra Belgium* (29787/03.), 2008. január 24., 95. bekezdés}. {Abh., Indokolás [34]-[36]}

[112] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság a fenti értelmezés alapján a fogvatartottak büntetés-végrehajtási intézetben történő elhelyezésére irányadó szabályok miatt állapította meg Alaptörvény III. cikkének a megsértését.

[113] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság egyúttal megerősítette korábbi gyakorlatát, miszerint a fogvatartottak alapjogaiba „[...] történő beavatkozás jogalapját a büntetőeljárásban meghozott jogerős ítélet teremti meg, a tényleges korlátozás, beavatkozás azonban a végrehajtás menetében történik. Az egyének helyzetében jogilag ugyan az elítélés, ám ténylegesen a végrehajtás ténye váltja ki az érzékelhető változást.” [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31., legutóbb megerősítve: 30/2013. (X. 28.) AB határozat, ABH 2013, 892, 902.] A büntetés-végrehajtási jogszabályok alkotmányossági vizsgálatának mércéjéül pedig az Alkotmánybíróság újfent általánosságban leszögezte, hogy „[a]z elítélt nem tárgya a büntetés-végrehajtásnak, hanem alanya, akinek jogai és kötelezettségei vannak. [...] A büntetés-végrehajtás alkotmányos kereteinek szélső értékeit egyrésről az emberi méltósághoz, a személyi biztonsághoz való jog, másrésről a kínzásnak, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódnak és büntetésnek tilalma jelöli ki.” [13/2001. (V. 14.) AB határozat, ABH 2001, 177, 193., legutóbb megerősítve: 30/2013. (X. 28.) AB határozat, ABH 2013, 892, 902.]. Az Alkotmánybíróság mindezekre figyelemmel hangsúlyozza, hogy a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmának abszolút jellegéből következik, hogy érvényesülését minden esetben – így a fogvatartás végrehajtása során is – biztosítani kell. (Indokolás [47]-[48])

[114] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben irányadónak tekintette az Abh.-ban foglaltakat az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének alkotmányos tartalmát érintően. Emellett

figyelemmel volt az EJEK-nek az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatos újabb, fentiekben bemutatott döntéseiben foglalt megállapításaira.

[115] 1.3. Az Alaptörvény III. cikkéből fakadó követelmények vizsgálatában az Alkotmánybíróság különös jelentőséget tulajdonított annak is, hogy a TÉSZ az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdéséből fakadóan a hazai büntetőjogi szankciórendszer része olyan módon, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés egyik kiszabható formája.

[116] A büntetőjogi szankció alkotmányos értelemben vett tartalmát és rendeltetését az Alkotmánybíróság már a 30/1992. (V. 26.) AB határozatában vizsgálta. Rámutatott, hogy „a különböző életviszonyok, erkölcsi és jogi normák védelmében az emberi jogokat és szabadságokat szükségképpen korlátozó büntetőjogi eszközrendszert csak a feltétlenül szükséges esetben és arányos mértékben indokolt igénybe venni, akkor, ha az alkotmányos vagy az Alkotmányra visszavezethető állami, társadalmi, gazdasági célok, értékek megóvása más módon nem lehetséges.” (ABH 1992, 167, 176.) Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a büntetőjogi eszközrendszer, jelesen a büntetőjogi jogkövetkezmény az emberi jogokat, szabadságjogokat szükségképpen, rendeltetésénél fogva korlátozza. (ABH 2002, 85, 90.)

[117] Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a TÉSZ rendeltetésénél fogva korlátozza az elítélt számos alapjogát és egyéb jogait, amely korlátozás akár az elítélt élete végéig is tarthat. Ez ugyanakkor önmagában nem teszi a TÉSZ-t alaptörvény-ellenessé. Az Alaptörvény III. cikkében foglalt követelmények annak vizsgálatát kívánják meg, hogy a TÉSZ kiszabása a szankcióval szükségszerűen, azzal rendeltetésénél fogva együtt járó hátrányokon túl előidézz-e olyan további hátrányt, amely negatív következményként jelentkezik az elítélt oldalán. Ezen vizsgálat keretében az Alkotmánybíróság szükségesnek tartotta áttekinteni az adott szankció sajátosságait és azok elítéltre gyakorolt hatásait.

[118] 1.4. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sajátosságait érintően az Alkotmánybíróság abból indult ki, hogy a TÉSZ az életfogytig tartó szabadságvesztés azon formájával egyetemben, amelyben a feltételes szabadságra bocsátás nem kizárt, határozatlan tartamú szankció. Mindkét típusú jogkövetkezmény esetén fennáll annak a lehetősége, hogy az elítélt fogvatartása az élete végéig tart. Az életfogytig tartó szabadságvesztés két formájában ezért közös, hogy az elítélt alapjogait és egyéb jogait az állam hosszú ideig, akár az elítélt élete végéig korlátozhatja.

[119] A két jogintézmény között azonban fontos különbség is mutatkozik. Ha a feltételes szabadságra bocsátás nincs kizárva, az elítélt biztos számíthat rá, hogy szabadon bocsátását egy adott időpontban megvizsgálják és mérlegelik. A bv. bírósága a feltételes szabadságra bocsátási eljárásban megvizsgálja: alaposan feltehető-e, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. A vizsgálati szempontok a Bv. tv. értelmében különösen az elítélt által elkövetett bűncselekményhez, az alkalmazott

jogkövetkezményhez és az elítélt fogvatartása során tanúsított magatartásához kapcsolódnak, de több szempontból vizsgálja a bv. bíró az elítélt személyiségét, annak változásait is.

[120] Ehhez képest az életfogytig tartó szabadságvesztés azon eseteiben, amikor a bíróság kizárja a feltételes szabadon bocsátás lehetőségét, a szankció rendeltetése az, hogy az elítéltet az élete végéig elzárva, a társadalomból kirekesztve lehessen tartani. Felülvizsgálat hiányában az elítéltek ezen köre abban lehet biztos, hogy a fogvatartása nem ér véget, a haláláig tart. Felülvizsgálat hiányában továbbá nincs olyan fórum, amely az elítélt fogvatartása során tanúsított magatartásának, személyiségének és a személyisége változásainak a fogvatartás kimenetelét érintően jelentőséget tulajdonítana. Mindezek legfeljebb az elítélt bv. intézeten belüli elhelyezésére, életkörülményeire vannak hatással.

[121] Ilyen esetben az életfogytig tartó szabadságvesztés több, mint jogok gyakorlásától való végleges megfosztás. A szabadság elvonásához, a jogok korlátozásához ilyenkor az a kétség társul, hogy az elítélt képes-e vagy mennyiben képes arra, hogy a saját életéről rendelkezzen. Ez a kétség pedig abból fakad, hogy az elítélt döntéseinek, magatartásának és személyiségének ilyen esetekben nincs érdemi hatása vagy következménye az elítélt fogvatartásának a kimenetelére. Bármilyen magatartást tanúsít az elítélt, az a büntetés határozatlan tartamán nem változtat. Egyszerűen fogalmazva: felülvizsgálati lehetőség hiányában bármilyen magatartást is tanúsít az elítélt, bármilyen pozitív fejlődést is mutat a személyisége, az nem vezet szabaduláshoz.

[122] Az Alkotmánybíróság a szabályozás ezen sajátossága kapcsán emlékeztet rá, hogy az emberi méltósághoz való jog alkotmányos tartalmát elemezve már a 8/1990. (IV. 23.) AB határozatában kimondta, hogy a modern alkotmányok, illetve alkotmánybíróági gyakorlat az emberi méltósághoz való jogot különféle aspektusaival nevezik meg. Ezek körében említhető az önrendelkezés szabadságához való jog. Ahogyan azt az Alkotmánybíróság a 75/1995. (XII. 21.) AB határozatában is megerősítette: „[a]z emberi méltósághoz való jog tehát magában foglalja az önrendelkezés szabadságához való alkotmányos alapjogot [...]” [ABH 1995, 381.]. Az emberi méltósághoz való jog az Alkotmánybíróság megfogalmazásában „azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs »érinthetetlen« lényegük [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 308-309.].”

[123] Az önrendelkezési jogot az Alkotmánybíróság tehát az emberi méltóság részeként definiálta, mint a döntésre képes ember saját teste és sorsa feletti rendelkezési jogát.

Az emberi méltóság részeként az önrendelkezési jog azt teszi lehetővé, hogy az egyén saját sorsáról rendelkező döntéseket hozzon.

- [124] Következetes az Alkotmánybíróság gyakorlata abban, hogy az önrendelkezési jog – mint a méltósághoz való jog részjogosítványa – nem korlátozhatatlan. Az Alkotmánybíróság az önrendelkezéshez való jog korlátozhatóságát – hosszú ideje fennálló gyakorlata értelmében – a szükségesség és arányosság mércéje alapján vizsgálja. [75/1995. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1995, 376, 383.] Alaptörvény-ellenes a korlátozás, ha az azzal elérni kívánt cél vagy a korlátozás módja nem felel meg az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerinti szükségességi-arányossági teszt követelményeinek. Az emberi méltósághoz való jog korlátozása körébe tartozó szabályt rögzít továbbá – önállósult formában – az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése is: a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés, valamint a szolgaságban tartás és az emberkereskedelem tilalma a korlátozás szélső értékeit jelölik. Így az Alaptörvény a III. cikk (1) bekezdésében az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben abszolút tilalmakat fogalmaz meg. Ezeknek olyan kiemelt jelentőséget tulajdonított az alkotmányozó, amely önálló rendelkezésbe foglalásukat is igazolta. Ezt az alkotmányozói szándékot tiszteletben tartva az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalmak érvényesülésének az Alkotmánybíróság is kiemelt jelentőséget tulajdonít.
- [125] Az Alaptörvény II. cikkének és III. cikk (1) bekezdésének együttes értelmezése alapján az önrendelkezés olyan fokú korlátozása, amely az egyént – a szükségesség-arányosság tesztje alapján nem igazolható módon – kiszolgáltatott helyzetbe hozza, nemcsak az érintett méltóságát sérti, hanem szélsőséges esetben lealacsonyító, és ennek következményeként az érintett személyiségét károsan befolyásoló hatása miatt embertelen bánásmódnak minősül, ezért tilos.
- [126] Ilyen szélsőséges esetnek tekinti az Alkotmánybíróság azt, ha az egyén véglegesen és megváltoztathatatlanul meg van fosztva attól, hogy a saját sorsát alakítsa, a saját életéről rendelkezzen.
- [127] Az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályait és sajátosságait felidézve rámutat az Alkotmánybíróság, hogy ilyen szélsőséges helyzet áll elő azon elítéltek esetében, akik vonatkozásában a bíróság kizárta a feltételes szabadon bocsátást, amennyiben a szabadulás lehetősége semmilyen egyéb formában sem biztosított. Ilyen esetekben az elítélt a büntetés-végrehajtási szervek felügyelete alatt éli le az életét, és a saját sorsa feletti rendelkezés jogától egész életére megfosztva marad.
- [128] Megállapította ugyanakkor az Alkotmánybíróság, hogy ez a hatás kiküszöbölhető azáltal, ha a szabályozás a fogvatartott döntéseinek (rendelkezésének) a fogvatartás kimenetelét alakító hatást tulajdonít, és bizonyos feltételek teljesülése esetére biztosítja az elítélt számára a szabadulás felülvizsgálatának a lehetőségét. Ez a lehetőség és a szankció felülvizsgálatának a szempontrendszere ugyanis értéket, jelentőséget képes adni az elítélt döntéseinek, ezáltal magatartásának és

személyiségfejlődésének. Az Alkotmánybíróság szerint ezt a reális esélyt az elítéltnek a szankció szabályozásába épített garanciális rendelkezések képesek biztosítani.

[129] 1.5. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés ezen sajátosságát ismerte fel az EJB, majd az EJB döntései alapján a magyar jogalkotó, és annak hatására döntött úgy, hogy bevezeti a kötelező kegyelmi eljárás fent bemutatott rendszerét. Utal rá az Alkotmánybíróság, hogy a jogalkotó – a Bv. tv.-t módosító jogszabályi rendelkezések normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás értelmében – a kötelező kegyelmi eljárás szabályozásával kívánta biztosítani a magyar jogrendszerben az EJB *Magyar László kontra Magyarország* (73593/10, 2014. október 13.) ügyben hozott ítéletében kifejtett azon követelményt, hogy a TÉSZ esetében legyen olyan eljárás, amelynek révén – ha a szabadságvesztésből már megfelelő hosszúságú idő eltelt – vizsgálható, hogy a büntetés büntetőpolitikai indokai továbbra is fennállnak-e. Ennek érdekében rögzíti a szabályozás, hogy a TÉSZ-re ítélt személyek esetében különleges, nem kérelemre induló kegyelmi eljárást kell lefolytatni. A jogalkotói indokolás kiemeli, hogy a törvény azt is biztosítja, hogy azok az eljárási szabályok, illetve feltételek, szempontok, amelyeket a kegyelmi eljárásban vizsgálni kell, már a büntető ügyben hozott ítélet meghozatalakor előreláthatók legyenek.

[130] A jogalkotó szándéka tehát egyértelmű volt: a kötelező kegyelmi eljárás szabályozása alapján az elítélt számíthat a szabadon bocsátása felülvizsgálatára. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint ez a jogalkotói szándék az Alaptörvény II. cikkéből fakadó emberi méltósághoz való joggal és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből fakadó tilalmakkal is összhangban áll. Ezen jogalkotói szándék érvényesüléséhez ugyanakkor a kötelező kegyelmi eljárás Bv. tv.-be iktatott konkrét szabályai adják meg a kereteket. Az Alkotmánybíróság ezért a továbbiakban azt megvizsgálta, hogy a TÉSZ hatályos, a kötelező kegyelmi eljárás szabályaival kiegészített szabályozása milyen garanciákat foglal magában. Vizsgálta továbbá az Alkotmánybíróság azt is, hogy a szabályozás garanciális elemei képesek-e ellensúlyozni a szankcióval szükségszerűen, rendeltetésénél fogva együtt járó hátrányokat, és ezáltal biztosítják-e a TÉSZ szabályozásának az Alaptörvénnyel való összhangját.

[131] 2. A TÉSZ szabályozását érintő vizsgálata során az Alkotmánybíróság élt az Abtv. 28. § (1) bekezdésében biztosított lehetőséggel, amelyek értelmében az Abtv. 27. §-ban meghatározott bírói döntés felülvizsgálatára irányuló eljárásban az Abtv. 26. § szerinti, jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját illető vizsgálatot is lefolytathat. A továbbiakban tehát az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség vizsgálatát a támadott bírói döntések mellett a bírói eljárásban alkalmazott jogszabályi rendelkezésekre is kiterjesztette. Az Alkotmánybíróság a vizsgálat kiterjesztését azért tartotta szükségesnek, mert a Bv. tv. kötelező kegyelmi eljárást szabályozó rendelkezései automatikusan vonatkoznak azokra az elítéltekre – és csak rájuk –, akik

esetében a bíróság a Btk. 42. §-a alapján, életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásával egyidejűleg kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. Így az indítványozó büntetése, a vele szemben kiszabott TÉSZ Alaptörvénnyel való összhangjának a megítélésében is relevánsnak minősülnek a Bv. tv. ezen rendelkezései. Figyelemmel volt az Alkotmánybíróság arra is, hogy az indítványozó alapjogi problémáját éppen a megfelelő felülvizsgálati mechanizmus hiánya okozza. Ezen az alapon indokoltá válik a jogintézmény rendszerszintű vizsgálata, amely szükségszerűvé teszi a kötelező kegyelmi eljárásra vonatkozó jogszabályi rendelkezések alkotmányossági vizsgálatát is szoros összefüggés alapján.

[132] 2.1. A kötelező kegyelmi eljárás megindítására a Bv. tv. értelmében annak következtében kerül sor, hogy az elítéltet fogva tartó bv. intézet értesíti az igazságügyért felelős minisztert, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet kitöltött.

[133] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a jelen panasz eljárás keretében nyújtott tájékoztatása alapján megállapítható, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak közel 70 %-a a 30-49 éves korosztályba tartozik. A nemek arányát tekintve a tájékoztatás-kérés időpontjában: 1 nő és 72 férfi elítélt volt. Figyelemmel volt az Alkotmánybíróság arra, hogy a Központi Statisztikai Hivatal publikált számításai értelmében a születéskor várható átlagos élettartam értékei folyamatosan emelkednek. Ez az érték 2025-ben nők esetében 79,96 év, férfiak esetében 74,13 év volt, míg 1990-ben nők esetében 73,71 év, férfiak esetében 65,13 év, 1970-ben pedig nők esetében 72,08 év, férfiak esetében 66,31 volt.

[134] Mivel azok a fogvatartottak, akik jelenleg életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést töltenek, túlnyomó részt 1970 és 1990 között születtek, amikor a születéskori várható élettartam a hivatkozott értékek szerinti. Így ezen fogvatartotti csoport esetében kevéssé valószínű, hogy esélyük a szabadulás felülvizsgálatára 40 év fogvatartást követően reálisnak minősül.

[135] 2.2. Az Alkotmánybíróság ezt követően a szabályozás azon elemét vizsgálta, amely szerint a kötelező kegyelmi eljárást lezáró döntést a kegyelemről a köztársasági elnök a rá ruházott diszkrecionális mérlegelési jogkörben eljárva hozza meg.

[136] A Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ában rögzített szabályozás, ahogyan arra válaszelevelében az igazságügyi miniszter is rámutatott, számos garanciális elemet tartalmaz. Így az elítéltet fogva tartó bv. intézet az eljárás megindítása érdekében hivatalból értesíti az igazságügyért felelős minisztert, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet letöltött, gondoskodik továbbá az elítélt nyilatkozatának a beszerzéséről, amelyben az elítélt hozzájárul az eljárás lefolytatásához. Az igazságügyért felelős miniszter a büntetés-végrehajtási intézet értesítésének a beérkezésétől számított hatvan napon belül köteles az eljárást lefolytatni. Annak keretében be kell szereznie a döntéshozatalhoz szükséges személyes adatokat és a megvizsgálandó iratokat,

amelyek példálózó felsorolását a Bv. tv. rögzíti. Az igazságügyi miniszternek továbbá értesítenie kell a Kúria elnökét, aki azt követően haladéktalanul intézkedik az öttagú Kegyelmi Bizottság kijelölése iránt. A Kegyelmi Bizottságnak az iratok beérkezésétől számított kilencven napon belül kell megvizsgálnia a szabadon bocsátás lehetőségét, az elítéltet az eljárása során meghallgatja. A vizsgálat eredményeként a Kegyelmi Bizottság indokolt állásfoglalást hoz, majd azt az iratokkal együtt megküldi az igazságügyért felelős miniszternek. Utóbbi az iratok érkezésétől számított tizenöt napon belül elkészíti a felterjesztését a köztársasági elnöknek, amelyben a Kegyelmi Bizottság állásfoglalásától nem térhet el. Az igazságügyért felelős miniszter a felterjesztést az elítéltet fogva tartó bv. intézet útján megküldi az elítéltnak is.

[137] A fentiek azt mutatják, hogy a jogalkotó számos garanciát épített a büntetés-végrehajtási intézet, az igazságügyért felelős miniszter és a Kegyelmi Bizottság eljárását szabályozó rendelkezésekbe is. Nem tartalmaz ugyanakkor garanciális elemet a szabályozás a köztársasági elnök döntését érintően, sőt kifejezetten rendelkezik arról, hogy a döntést diszkrecionális jogkörben eljárva hozza meg. Az egyéni kegyelmezés jogának gyakorlása során alkalmazandó szempontokra nézve a 181/2024. (VII. 18.) KE határozat ad iránymutatást. A szabályozásban ugyanakkor a köztársasági elnök döntésének sem a tartalmára, sem az indokaira, sem a határidejére nincs jogszabályi előírás.

[138] Ennek következtében valamennyi olyan garancia, amelyet a szabályozás a büntetés-végrehajtási intézet, a Kegyelmi Tanács vagy akár az igazságügyért felelős miniszter kapcsán előír és a kötelező kegyelmi eljárásban a köztársasági elnök döntését megelőzően érvényesül, a köztársasági elnök döntésének diszkrecionális jellegéből fakadóan jelentőségét veszti. Hiába jár el mind a büntetés-végrehajtási intézet, mind az igazságügyért felelős miniszter, mind pedig a Kegyelmi Bizottság az elvárt határidőben, ha a köztársasági elnök a döntését bármikor, akár több év, esetleg évtized elteltével is meghozhatja. Hiába gondoskodnak a döntés előkészítése során eljáró szervek a szükséges személyes adatok és a megvizsgálandó iratok beszerzéséről, sőt hiába foglal el szakmailag megalapozott álláspontot a Kegyelmi Bizottság a szabadon bocsátás indokoltságát érintően, ha ahhoz csak az igazságügyért felelős miniszter van kötve az előterjesztésében, és a köztársasági elnök mindezen adatokat, tényeket és körülményeket – arra alapot adó indok hiányában – figyelmen kívül hagyhatja a végleges döntés meghozatalakor. Ennek következtében nem garantálható az sem, hogy a kötelező kegyelmi eljárásban hozott döntés a legitim büntetőpolitikai indokok feltárásán, majd értékelésén, és nem csupán könyörületességi indokokon alapul.

[139] Az irányadó szabályozás mellett megvizsgálta az Alkotmánybíróság azt is, hogy a köztársasági elnök miként gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát, melyek az adott jogkör gyakorlásának a tapasztalatai. Megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a Sándor-palota weboldalán közzétett hivatalos tájékoztatás szerint 2024-ben a

köztársasági elnök az elé terjesztett 680 kérelem alapján egyetlen esetben sem gyakorolt kegyelmet, 2025-ben az elő terjesztett 689 kérelem alapján a köztársasági elnök 4 esetben gyakorolt kegyelmet, míg 2026-ban a június 30-ig elé terjesztett 314 kérelem alapján a köztársasági elnök szintén egyetlen esetben sem gyakorolt kegyelmet.

[140] Az Alkotmánybíróság a fentiekre figyelemmel megállapította, hogy a vizsgált szabályozás nélkülözi azon garanciális rendelkezéseket, amelyek ismeretében az elítélt a kötelező kegyelmi eljárás eredményeként még életében reálisan számíthat a szabadon bocsátása felülvizsgálatára. Garanciák hiányában ezért a kötelező kegyelmi eljárás és azzal együtt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozása nem áll összhangban az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti tilalmakkal.

[141] 2.3. Mindezen megállapítások alapján az Alkotmánybíróság az Abtv. 26. §-án alapuló eljárásban arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó jelenleg is olyan szabadságvesztés büntetést tölt, amelynek végrehajtása során az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelmények nem érvényesülnek. Az Alkotmánybíróság a fentebb kifejtett azon következetes gyakorlata értelmében továbbá, amely szerint az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben, megállapította az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósághoz való jog sérelmét is.

[142] 3. Az Alkotmánybíróság vizsgálata a továbbiakban az Abtv. 27. §-a alapján a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott végzésére irányult. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az alaptörvény-ellenes büntetést az indítványozó büntető ügyében első- és másodfokon eljáró bíróságok szabták ki jogerősen, majd azt a Kúria a felülvizsgálati eljárásban hatályában fenntartotta. Ezáltal a Kúria a végzésében alaptörvény-ellenes büntetés hatályban tartásáról rendelkezett. Ezzel összefüggésben az indítványozó a Kúria döntésének alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése, II. cikke, valamint XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése alapján kérte megállapítani.

[143] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság – következetes gyakorlata alapján – akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.

[144] Az Alkotmánybíróság a Kúria támadott végzése és az annak alapjául szolgáló jogszabályi környezet vizsgálatával megállapította, hogy a Kúriának az irányadó jogszabályi rendelkezések alapján nem volt lehetősége arra, hogy az Alaptörvény II. cikkével és III. cikk (1) bekezdésével összhangban álló határozatot hozzon.

[145] Az indítványozó büntetésének alaptörvény-ellenessége ugyanis a fent kifejtettek értelmében abból fakad, hogy a jogalkotó nem az Alaptörvény II. cikkével és III. cikk (1) bekezdésével összhangban szabályozta a feltételes szabadságra bocsátás

lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását a Bv. tv. 46/A.-46/H. §-aiban. Az indítványozó büntetése azért sérti az Alaptörvény felhívott rendelkezéseit, mert a Bv. tv. említett szabályai alapján a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatására nem minden tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltő elítélt esetében kerül sor, továbbá azért is, mert a kegyelemről a döntést a köztársasági elnök olyan szabályozás alapján hozza meg, amely nélkülözi a garanciákat.

[146] Emlékeztet rá az Alkotmánybíróság, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme. Mivel azonban a jelen ügyben az irányadó jogszabályi környezet alapján a Kúria nem tudott az Alaptörvénynek megfelelő döntést hozni, az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a konkrét esetben nem a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás vezetett az alaptörvény-ellenességhez. Ezért a Kúria támadott végzése megsemmisítésére az Alkotmánybíróság nem látott alapot, az indítványozó erre irányuló indítványát elutasította.

[147] Rámutat ugyanakkor az Alkotmánybíróság, hogy a bíró az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó norma alaptörvény-ellenessége mellett nemzetközi szerződésbe ütközésének a vizsgálatát is kezdeményezheti. Az Alkotmánybíróság ezen hatásköre az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f) pontján és az Abtv. 32. § (2) bekezdésén alapul. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezése értelmében az Alkotmánybíróság „vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését”. A rendelkezésnek különös súlyt ad, hogy az Alaptörvény egy további, már felhívott rendelkezése: a Q) cikk (2) bekezdése ugyanis kifejezetten előírja, hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Az Abtv. 32. §-a ilyen módon a bíró rendelkezésére álló egyetlen eszköz minden olyan esetben, amikor az előtte folyamatban lévő eljárásban az alkalmazandó hazai jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközését észleli.

[148] 4. A lefolytatott vizsgálatok eredményeként megállapította az Alkotmánybíróság azt is, hogy az alaptörvény-ellenesség a jelen esetben a kötelező kegyelmi eljárás hatályos szabályozásából fakad. A Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ai azért nem képesek garantálni az Alaptörvény II. cikkében foglalt alapjog és III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom érvényesülését azért, mert a kegyelemről a döntést a köztársasági elnök hozza meg, és azért sem, mert azt olyan szabályozás alapján teszi, amely nélkülözi a jogintézmény alkotmányos működése során elvárható garanciákat.

[149] Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel megállapította, hogy a Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ai az Alaptörvény II. cikkébe és III. cikk (1) bekezdésébe ütköző módon alaptörvény-ellenesek, ezért azokat a rendelkező részben foglaltak szerint, az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette.

- [150] Az Alkotmánybíróság szerint az Alaptörvény II. cikkéből és III. cikk (1) bekezdéséből – a fent kifejtettek szerint – levezethető egy olyan szabályozás igénye, amely alapján a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek büntetését megfelelő eljárási garanciák alkalmazásával, a büntetéstani szempontok következetes érvényesítésével, minden esetben felülvizsgálják. Egy ilyen szabályozás megalkotása a jogalkotó feladata.
- [151] A Bv. tv. 46/A–46/H. §-ai olyan szoros, rendszertani egységet alkotnak, amelyben az egyes rendelkezések tartalmilag egymásra épülnek, és kölcsönösen visszautalnak a negyvenévi szabadságvesztés letöltését követő eljárás speciális szabályaira. E normák szoros összefüggése folytán a szabályozás részleges megsemmisítése szükségképpen megbontaná a jogintézmény belső koherenciáját, és sértené a jogbiztonság, valamint a normavilágosság alkotmányos követelményét.
- [152] A 46/C. § ugyan részletező, de nem taxatív szempontrendszert tartalmaz a kegyelmi eljárásban vizsgálandó körülmények meghatározására; e rendelkezés is szervesen illeszkedik a teljes eljárási konstrukcióba. A szabályozás szerkezeti egysége és az egyes szakaszok közötti tartalmi összefüggés miatt a jogalkotási folyamat csak akkor tekinthető teljesnek és konzekvensnek, ha a megsemmisítés valamennyi érintett rendelkezésre kiterjed.
- [153] Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a jogszabályi környezet rendszertani egységének sérelme önmagában is megalapozhatja a megsemmisítés szükségességét, ha a norma egyes elemei olyan mértékben kapcsolódnak egymáshoz, hogy azok egymástól való elválasztása a jogintézmény működését ellehetetlenítené. Jelen esetben a Bv. tv. 46/A–46/H. §-ok ilyen egységet alkotnak; ezért a jogalkotási folyamat teljessége és a szabályozás koherenciája csak a teljes szakaszcsoport megsemmisítésével biztosítható.
- [154] Mindemellett a részleges megsemmisítés nem csupán a szabályozás belső összhangját bontaná meg, hanem hátráltatná, akadályozná és indokolatlanul megnehezítené a jogalkotási folyamatot is. A jogalkotó ugyanis nem tudná a szabályozási koncepciót egységesen újraalkotni, ha a normacsoport egyes elemei hatályban maradnának, más rendelkezések pedig megsemmisítésre kerülnének. Ez a helyzet a jogintézmény rekonstrukcióját töredezetté, következtelenné és dogmatikailag bizonytalanná tenné, ami ellentétes volna a jogalkotási folyamat teljességének és koherenciájának alkotmányos követelményével.
- [155] Az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés főszabály szerint, az Abtv. 45. § (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság megsemmisítéséről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható. Az Abtv. 45. § (4) bekezdése értelmében ugyanakkor az Alkotmánybíróság a főszabálytól eltérően is meghatározhatja az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabály hatályon kívül helyezését, illetve a megsemmisített jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő

alkalmazhatatlanságát, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.

- [156] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság a megsemmisítés időpontjának meghatározásakor arra a megállapításra jutott, hogy kisebb sérelmét eredményezi az Alaptörvény II. cikkének és III. cikk (1) bekezdésének a garanciákat nélkülöző szabályozás időleges hatályban tartása azzal szemben, mintha átmenetileg, az újabb szabályozás kidolgozásáig nem volna biztosított semmilyen lehetőség a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek büntetésének a felülvizsgálatára. Ezért az Alkotmánybíróság a Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ai jövőbeli, 2027. május 31. napjával történő megsemmisítésről döntött, időt hagyva a jogalkotónak az Alaptörvénynek megfelelő új szabályozás kidolgozására.
- [157] A megsemmisítés következtében a jogalkotónak lehetősége van arra, hogy fontolóra vegye, melyik törvényi szabályozás módosításával kívánja a jogintézmény szabályozását az Alaptörvénnyel összhangba hozni: a Btk. vagy a Bv. tv. rendelkezéseit módosítja. Ezen felül akár arra is lehetősége van, hogy a szabályozásba új megoldásokat vagy új jogintézményt is beiktasson.
- [158] Szubjektív jogorvoslás az Alkotmánybíróság határozata alapján közvetlenül nem valósul meg. Az új szabályozás ugyanakkor az indítványozó számára is jogorvoslást eredményez, amely rá nézve akkor fog realizálódni, amikor az alapján a felülvizsgálatra vele szemben megnyílik a lehetőség.
- [159] A szabályozás újraalkotása kapcsán emlékeztet rá az Alkotmánybíróság, hogy már a 36/1992. (VI. 10.) AB határozatában (ABH1992, 207, 210.) rögzítette az alkotmány zárttságának elvét, méghozzá épp a köztársasági elnöki hatáskörökkel összefüggésben. Ezen elvből fakadóan az Alaptörvénynek is ellentmondásmentes rendszert kell képeznie. Ezért az Alaptörvény III. cikkéből nem vonható le olyan következtetés, ami a köztársasági elnök jogállásával ellentétes.
- [160] A köztársasági elnök döntései – a 90-es években lefektetett alkotmányos alapok szerint – más típusúak, mint a bírósági döntések. A köztársasági elnök számos jogkörének gyakorlását nem köteles indokolni (pl. mikorra írja ki a választást, miért ír alá törvényt stb.). Ezért is állapította meg az Alkotmánybíróság 47/2007. (VII. 3.) AB határozata (ABH2007, 620, 642.), hogy az egyéni kegyelem gyakorlása során a köztársasági elnök jogon túli szempontokat is érvényesít. A köztársasági elnök döntése számos esetben valóban „önkényes”, de az önkényesség (azaz az, hogy a döntést nem csak jogszabályok határozzák meg) csak a bírói, jogalkalmazói döntések esetében alaptörvény-ellenes.
- [161] Minderre figyelemmel megjegyzi az Alkotmánybíróság: az alkotmányozó mérlegelési jogkörébe tartozik azon megoldás kiválasztása, amely az alkotmány zárttságának elvét tiszteletben tartva lehetőséget teremt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatára irányadó szabályozás kidolgozására.

- [162] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény II. cikkének és III. cikk (1) bekezdésének együttes értelmezéséből nem vezethető le több mint, hogy a szabályozásnak a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték számára egy lehetőséget kell biztosítani. Lehetőséget arra, hogy szabadságvesztés töltése során egy meghatározott idő elteltével felülvizsgálati eljárásban felülvizsgálják a korábban meghozott határozatot. Ez a lehetőség a döntés tartalmát tekintve semmiféle kötelezettséggel nem jár a döntéshozóra nézve, legyen az akár bírósági, akár közigazgatási jogalany. Abban az esetben tehát, ha a szabadulás lehetőségét a szabályozás biztosítja, a szabadítás nem garantált. A fogvatartottnak a szabadulásra nincs alanyi joga.
- [163] A szabadulás kilátásba helyezése ugyanakkor igen fontos, ha nem a legfontosabb lehetőség ezen fogvatartottak motiválására. A szabadítás mérlegelésekor ugyanis magától értetődő szempont a fogvatartottnak a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartása, amelyet a szabadítás esélye kedvező irányba képes befolyásolni. Míg annak a fogvatartottnak, aki nem szabadulhat, bármit tesz is, nincs veszténivalója. A legsúlyosabb szankciót tölti, súlyosabb büntetés nem fenyegeti. A szabadulás lehetőségének kilátásba helyezése és időszakonkénti vizsgálata tehát olyan eszköz a hatóságok kezében, amely nehezen vagy talán egyáltalán nem helyettesíthető. Ezzel együtt továbbá olyan eszköz, amely motivációs szerepéhez képest csekély veszélyt hordoz. Hiszen nem fakad belőle kötelezettség, de még elvárás sem valamely fogvatartott szabadon bocsátására.
- [164] Figyelemmel volt mindezek mellett az Alkotmánybíróság arra is, hogy a TÉSZ 1999. március 1. óta része hazánk szankciórendszerének. A jogintézmény tehát immáron több mint 25 éve a magyar jogrendszer része. Így a kötelező kegyelmi eljárás keretében az első döntés meghozatala, azzal együtt az irányadó gyakorlat kialakításának a megkezdése az európai követelmények tükrében lassan időszerű.
- [165] 5. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény II. cikkén és III. cikk (1) bekezdésén alapuló alkotmányossági vizsgálat eredményeként megállapította a szabályozás alaptörvényellenességét, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésére vonatkozó indítványozói érvek megalapozottságának a vizsgálatát nem végezte el.
- [166] 6. Hazánkban az elmúlt években több olyan, rendkívüli súlyú élet elleni bűncselekményt követtek el, amely bűncselekmények az egész társadalmat megrendítették, és amelyek kapcsán az ország szinte egy emberként osztozott az áldozatok hozzátartozóinak fájdalmában. Az Alkotmánybíróság ezzel a döntésével azt is hangsúlyozza, hogy a legsúlyosabb élet elleni bűncselekmények elkövetőivel szemben – amennyiben a törvényi feltételek fennállnak és a bíróság az elkövető büntetőjogi felelősségét megállapítja – alkotmányos keretek között kiszabható a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés. Azonban a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálata során olyan törvényes eljárást kell kialakítani, olyan

garanciákat kell tartalmaznia az eljárásnak, amelyek szintén megfelelnek és összhangban állnak az Alaptörvényben rögzített alapvető jogokkal.

[167] Az Alkotmánybíróság ezzel a döntésével azt is kiemeli, hogy a nagyon súlyos élet elleni bűncselekmények elkövetőivel szemben a bíróságok az elkövető büntetőjogi felelősségének megállapítása esetén, amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak alkotmányos keretek között szabhatják ki a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést.

[168] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor rámutat: a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatára irányuló eljárásnak olyan garanciákat kell tartalmaznia, amelyek összhangban állnak az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal. Mivel a hatályos eljárási szabályok, a Bv. tv. rögzített rendelkezései ezt nem biztosítják, ezért vált indokolttá és szükségessé a Bv. tv. vonatkozó rendelkezéseinek a megsemmisítése.

[169] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés felülvizsgálatára vonatkozó eljárási szabályoknak olyan módon kell biztosítaniuk az egyéni körülmények értékelését, hogy az elítélt személyiségváltozása, reszocializációs esélyei és a társadalom védelméhez fűződő alkotmányos érdek egyaránt megfelelően mérlegelhető legyen. E követelmények teljesítése nélkül a felülvizsgálati eljárás nem felel meg az Alaptörvényből fakadó garanciáknak.

[170] A felülvizsgálati mechanizmusnak biztosítania kell, hogy az elítélt helyzete ne váljon eleve reménytelenné, ugyanakkor a büntetés fenntartása esetén az továbbra is szolgálja a társadalom védelmét.

VI.

[171] Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben történő közzététele az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondatán alapul.

Budapest, 2026. szeptember 29.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese, előadó alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese
az aláírásban akadályozott,

Dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kozma Ákos
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese
az aláírásban akadályozott,

Dr. Sonnevend Pál s. k.,
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese
az aláírásban akadályozott,
Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[172] A határozat indokolását érintően az alábbiak kiemelését tartom szükségesnek.

[173] Előre bocsátom, hogy a többségi határozat nem arról szól, hogy 25 vagy 40 év után engedjük ki a legsúlyosabb élet elleni bűncselekmények, az emberölés elkövetőit. A kötelező kegyelmi eljárás szabályai sem ezt a célt szolgálták. Ugyanakkor az EJB több okból vitatta ezt a magyar megoldást, a kötelező kegyelmi eljárást. Jelen többségi határozat ezért a kötelező kegyelmi eljárás, mint a TÉSZ felülvizsgálati eljárása alaptörvény-ellenességét vizsgálta.

[174] A döntés tehát nem a gyilkosságot elkövetők, emberi életet kioltók szabadon bocsátásáról, hanem arról szól, hogy még a legsúlyosabb büntetések végrehajtása

során is olyan eljárási garanciák érvényesüljenek, amelyek egyszerre szolgálják a társadalom védelmét, a büntetés céljait és az alkotmányos rend követelményeit.

- [175] A jelen határozat nem is arról szól, hogy töröljük el a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés intézményét. Azok az elkövetők, akiket a bíróságok tényleges életfogytiglan tartó szabadságvesztésre ítélnek, a legsúlyosabb és a legszörnyűbb bűncselekményeket követik el a társadalom értékítélete szerint is. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést rendszerint a legsúlyosabb, rendkívüli tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetőivel szemben alkalmazzák a bíróságok. Az ilyen ügyek nem csupán büntetőjogi, hanem társadalmi szempontból is kiemelt jelentőséggel bírnak, hiszen a közvélemény együttérzéssel viszonyul a sértettekhez, és fokozott figyelemmel követi a bíróságok ítéletét. A büntetés kiszabása ezért e körben nemcsak egyéni felelősségre vonást jelent, hanem a jogrendbe vetett bizalom és a társadalmi igazságosság iránti elvárások érvényesülésének szimbolikus és valóságos kifejeződése is.
- [176] Kiemelten fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a jelen határozat nem a társadalom büntetőjogi védelmének csökkentését célozza, és végképp nem azt, hogy a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetői automatikusan vagy könnyebben visszanyerhessék szabadságukat. A társadalom, az emberi élet és a közbiztonság védelme az állam egyik legfontosabb alkotmányos kötelezettsége. A tényleges életfogytiglani szabadságvesztés intézménye e kötelezettség érvényesítésének egyik legmarkánsabb eszköze, amely a rendkívüli súlyú bűncselekményekkel szembeni határozott állami fellépést fejezi ki.
- [177] Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a jelen határozatból nem következik a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték szélesebb körű vagy könnyebb szabadulásának lehetősége. A társadalom jogos elvárása, hogy a legsúlyosabb élet elleni bűncselekmények elkövetőivel szemben az állam hatékony és szigorú büntetőjogi védelmet biztosítson. Az Alaptörvény nemcsak az emberi méltóság tiszteletben tartását, hanem az emberi élet védelmét és a közösség biztonságának garantálását is megköveteli. A jelen határozat mindezen alkotmányos értékek együttes figyelembevételén alapul. Célja nem a büntetés enyhítése, hanem annak biztosítása, hogy a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés a jogállami garanciák által meghatározott rendben történjen. A társadalom védelmének elsődlegessége így változatlanul fennmarad; a változás kizárólag az alkalmazott eljárás alkotmányos minőségét érinti.
- [178] A társadalom védelme nem csorbul, az állam büntetőigénye nem gyengül, és a legsúlyosabb bűncselekményekkel szembeni zéró tolerancia sem kérdőjeleződik meg. A döntés egyetlen üzenete az, hogy a jogállam még a legveszélyesebb elkövetőkkel szemben sem mondhat le a garanciális, bírói kontroll alatt álló eljárás követelményéről. Ez nem a büntetés enyhítésének, hanem az alkotmányosság érvényesítésének követelménye.

- [179] A jelen határozat nem e büntetés szükségességét vagy létjogosultságát kérdőjelezi meg, hanem csupán azt vizsgálja, hogy az esetleges felülvizsgálat eljárási rendje megfelel-e a jogállamiság és az Alaptörvény követelményeinek.
- [180] A konkrét esetben az indítványozót a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 2010. május 14-én életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte, egyúttal kizárta a feltételes szabadságra bocsátása lehetőségét, vagyis tényleges életfogytiglani szabadságvesztést (TÉSZ) alkalmaztak vele szemben.
- [181] A másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A Legfelsőbb Bíróság az indítványozó jogi képviselője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elutasította. Az indítványozó ezt követően fordult a jogerős bírósági döntéssel szemben az EJEB-hez. Az EJEB 2016. október 4-én kihirdetett és 2017. március 6-án véglegessé vált *T.P. és A.T. kontra Magyarország* (37871/14, 73986/14) határozatában megállapította, hogy az indítványozó esetében megvalósult az Egyezmény sérelme. Az indítványozó jogi képviselője és a legfőbb ügyész által ezt követően előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálv a Kúria 2017. szeptember 19-én kelt végzésével az elsőfokú és a másodfokú határozatot hatályában fenntartotta. A Kúria végzésének indokolásában hangsúlyozta, hogy az EJEB ítélete a konkrét esetben nem a perbíróság ítéleteit tartotta sérelmesnek, hanem a kiszabott büntetés, a TÉSZ végrehajtására irányadó szabályokat (a kötelező kegyelemi eljárást). Az indítványozó a Kúria ezen végzésének a megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [182] Az Alkotmánybíróság eljárása során megállapította, hogy a Btk. értelmében az ítélkező bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja. Ez utóbbi rendelkezés teremti meg a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának a lehetőségét a magyar bíróságok számára.
- [183] Az EJEB esetjogában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés megítélésével összefüggésben az elmúlt tíz évben formálódott ítélkezési gyakorlatot áttekintve az Alkotmánybíróság többségi határozata rámutatott, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés önmagában nem tiltott [*Kafkaris kontra Ciprus* (21906/04)], az életfogytig tartó szabadságvesztésnek az Egyezménnyel való kompatibilitása azonban a felülvizsgálat lehetőségét megteremtő rendszer megléte vagy hiánya alapján vizsgálható.
- [184] Ezen mérce alapján az EJEB a magyar szabályozást érintően a köztársasági elnöki kegyelem szabályainak és gyakorlatának a vizsgálatát tartotta szükségesnek [*Magyar László kontra Magyarország* (73593/10)]. Ezen vizsgálat megállapította az egyezmény sértését. A konkrét ügyben feltárt rendszerbeli problémára és a megállapított jogsértés jellegére figyelemmel úgy ítélte meg továbbá az EJEB, hogy az ítélet megfelelő végrehajtásához Magyarországnak – lehetőleg jogalkotás útján –

meg kell reformálnia a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés felülvizsgálatának a rendszerét.

- [185] Ezen kíváncsúnak eleget téve iktatta be a jogalkotó 2014. december 31-i hatállyal a Bv. tv. rendelkezései közé (46/A.-46/H. §) a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását. A módosító jogszabály normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás értelmében a jogalkotó célja a kötelező kegyelmi eljárás bevezetésével kifejezetten az volt, hogy érvényre juttassa az EJEB Magyar kontra Magyarország ügyben hozott ítéletében kifejtett azon követelményt, hogy a TÉSZ esetében legyen olyan eljárás, amelynek révén –, ha a szabadságvesztésből már megfelelő hosszúságú idő eltelt – vizsgálható legyen, hogy a büntetés büntetőpolitikai indokai továbbra is fennállnak-e.
- [186] Ezt az új szabályozási elemet az EJEB a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* (37871/14 és 73986/14) ügyben vette górcső alá. Arra a következtetésre jutott, hogy az új, 2015-től hatályos magyar szabályozás nem megfelelő, egyezményesértő, ezért ismét megállapította az egyezményesértést. Ezt az álláspontot utóbb az EJEB számos további döntésében megerősítette. [pl.: *Pápics és mások kontra Magyarország* (13727/20 és további 15 kérelem), *Éberling és mások kontra Magyarország* (19002/20 és további 6 kérelem)]
- [187] A magyar jogalkotó az EJEB ezen álláspontja alapján a szabályozást nem módosította.
- [188] Mindezen előzményekre is figyelemmel a jelen alkotmányjogi panaszeljáráásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás megvalósítja-e a TÉSZ-re ítélt indítványozó alapjogainak a sérelmét.
- [189] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a TÉSZ rendeltetésénél fogva korlátozza az elítélt számos alapjogát és egyéb jogait, amely korlátozás akár az elítélt élete végéig is tarthat. Európa szerte elfogadott nézet ugyanakkor, hogy ez önmagában nem teszi a TÉSZ-t alaptörvény-ellenessé, hiszen vannak olyan súlyos bűncselekménynek, amelyek esetében szükséges a társadalom tartós védelme az elkövetőtől, és ez csak tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásával, pontosabban a feltételes szabadság teljes kizárásával biztosítható, ami azt jelenti a büntetés kiszabásakor, hogy élete végéig a büntetés-végrehajtási intézetben marad az elkövető.
- [190] Megállapítható volt ugyanakkor az Alaptörvény sérelme, mert a kötelező kegyelmi eljárás nem felelt meg az Alaptörvénynek. Ennek oka, hogy ilyen esetekben az elítélt a büntetés-végrehajtási szervek felügyelete alatt éli le az életét, és a saját sorsa feletti rendelkezés jogától egész életére megfosztva marad. Megállapította ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is, hogy ez a hatás kiküszöbölhető azáltal, ha a szabályozás a fogvatartott döntéseinek (rendelkezésének) a fogvatartás kimenetelét alakító hatást tulajdonít, és bizonyos feltételek teljesülése esetére biztosítja az elítélt számára a büntetés felülvizsgálatának a lehetőségét.

- [191] Annak megállapítására, hogy ezen lehetőség az indítványozó számára biztosított-e, az Alkotmánybíróság megvizsgálta a kötelező kegyelmi eljárás szabályait is.
- [192] Ezen vizsgálat eredményeként állapította meg az Alkotmánybíróság, hogy az indítványozó jelenleg is olyan szabadságvesztés büntetést tölt, amelynek végrehajtása során az Alaptörvényből fakadó követelmények nem érvényesülnek.
- [193] Az Alkotmánybíróság ezt követően foglalt állást a Kúria támadott végzésének alaptörvény-ellenességéről. Megállapította, hogy a Kúriának az irányadó jogszabályi rendelkezések alapján nem volt lehetősége arra, hogy az Alaptörvénnyel összhangban álló határozatot hozzon. Az indítványozó büntetésének alaptörvény-ellenessége ugyanis abból fakad, hogy a jogalkotó nem az Alaptörvénnyel összhangban szabályozta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását. Az indítványozó büntetése azért sérti az Alaptörvény rendelkezéseit, mert a Bv. tv. említett szabályai alapján a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatására nem minden tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltő elítélt esetében kerül sor, továbbá azért is, mert a kegyelemről a döntést a köztársasági elnök olyan szabályozás alapján hozza meg, amely nélkülözi a garanciákat.
- [194] Az Alkotmánybíróság következtetése szerint tehát az alaptörvény-ellenesség a jelen esetben a kötelező kegyelmi eljárás hatályos szabályozásából fakad.
- [195] Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel megállapította, hogy a kötelező kegyelmi eljárás szabályai alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisítette, míg a konkrét bírósági döntés alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló panaszemet elutasította.
- [196] Az Alkotmánybíróság a megsemmisítésről 2027. május 31-i, vagyis jövőbeli hatállyal döntött, időt hagyva ezzel a jogalkotónak az Alaptörvénynek megfelelő új szabályozás kidolgozására. A megsemmisítés következtében a jogalkotónak lehetősége van arra, hogy fontolóra vegye, miként kívánja a jogintézmény szabályozását az Alaptörvénnyel összhangba hozni, annak érdekében mely jogszabály rendelkezéseit módosítja. Lehetősége van továbbá a jogalkotónak arra is, hogy a szabályozásba új megoldásokat vagy új jogintézményt iktasson.
- [197] Az Alkotmánybíróság ezzel a döntésével azt kívánta biztosítani, hogy a nagyon súlyos bűncselekmények elkövetőivel szemben a bíróságok az elkövető büntetőjogi felelősségének megállapítása esetén, amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak, alkotmányos keretek között szabhassák ki a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést, és a büntetés végrehajtása is megfelelően az Alaptörvényből fakadó követelményeknek.

Budapest, 2026. szeptember 29.

*Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Handó Tünde alkotmánybíró különvéleménye

- [198] Az indítványt elutasító rendelkezést annak indokolása miatt nem tudtam támogatni. Nem támogattam a jogszabályt megsemmisítő rendelkezést sem, mert álláspontom szerint legfeljebb a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség megállapításának lett volna helye.
- [199] A Határozat indokolásában egyértelműen rögzíteni kellett volna azt, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés és annak kiszabása összhangban van az Alaptörvénnyel, és a büntetése kiszabása nem sérti az Alaptörvény II. és III. cikkét. Másrészt azt is világossá kellett volna tenni, hogy a Kúria döntése nem sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését. Harmadrészt az indokolásában határozott különbséget kellett volna tennie a büntetés kiszabása és a büntetés végrehajtása között. Végül az Alaptörvény III. cikkének az – EJEB döntésekben megjelenő tartalom és mérce szerinti – értelmezésével sem lehetett volna eljutni a Bvtv. 46/A.-46/H.§ -ainak a megsemmisítéséig.
- [200] 1. Az indítvány az Abtv. 27. §-a alapján a Kúria döntését támadta. Végsősoron a korábban jogerősen kiszabott büntetése felülbírálatának elmaradását sérelmezte, arra hivatkozva, hogy a büntetése az EJEE 3. cikkét, és az Alaptörvény II. és III. cikk (1) bekezdését sértő embertelen és megalázó büntetés. Állítása szerint önmagában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabása már sértette ezeket az alapjogait. A tisztességes eljáráshoz való joga és a jogorvoslati joga sérelmét [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek. és (7) bek.], arra hivatkozva állította, hogy a Kúriának a felülvizsgálati eljárásban az EJEB rávonatkozó döntésére figyelemmel enyhítenie kellett volna a büntetését.
- [201] Ehhez képest a Határozat az Abtv. 29. §-a szerinti alkotmányjogi jelentőségű kérdést, illetve a döntéssel szembeni alkotmányos kételyt a következőképpen foglalta össze: „[...] megvalósítja-e az indítványozó emberi méltósághoz való jogának és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának a sérelmét a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetése. Az adott szankció alkalmazása következtében felmerül továbbá az indítványozó ügyében hozott és az indítványban támadott bírósági határozat alaptörvény-ellenességének a lehetősége is.”
- [202] Az indítványt elutasító rendelkezés érdemi indokolásban (Határozat IV. és V. része) felhozott alapvetésekben és érvekben keverednek egymással a büntetéssel, a büntetés kiszabásával és annak végrehajtásával kapcsolatos leírások és megállapítások. Ellentmondásosnak látszanak a támadott döntésre vonatkozó konkrét megállapításai is (Határozat V. rész 3. pont). Ilyen az a megállapítása, mely

szerint „Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az alaptörvény-ellenes büntetést az indítványozó büntető ügyében első- és másodfokon eljáró bíróságok szabták ki jogerősen, majd azt a Kúria a felülvizsgálati eljárásban hatályában fenntartotta. Ezáltal a Kúria a végzésében alaptörvény-ellenes büntetés hatályban tartásáról rendelkezett.”

[203] Eme megállapítása ellenére – nevezetesen, hogy a tényleges életfogytig tartó büntetést és annak kiszabását alaptörvény-ellenesnek mondta ki – azzal mentette ki a Kúriát, „hogy a Kúriának az irányadó jogszabályi rendelkezések alapján nem volt lehetősége arra, hogy az Alaptörvény II. cikkével és III. cikk (1) bekezdésével összhangban álló határozatot hozzon.” Egy következő mondatával ugyancsak azt erősítette meg, hogy maga a Btk. szerinti büntetés és annak kiszabása sérti az Alaptörvény II. és III. cikk (1) bekezdését: „Az indítványozó büntetésének alaptörvény-ellenessége ugyanis a fent kifejtettek értelmében abból fakad, hogy a jogalkotó nem az Alaptörvény II. cikkével és III. cikk (1) bekezdésével összhangban szabályozta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását [...]” Meg kell jegyezni, hogy eme megállapításban benne rejlik az az álláspont is, hogy a büntetés és annak kiszabása is lehet alaptörvény-ellenes, ha – később részletezetten – egyéb feltételek nem teljesülnek.

[204] Láthatóan az indokolás nem tesz különbséget a büntetés és büntetés kiszabás, valamint a büntetés végrehajtása között. Holott éppen a példaként felhozott és a börtönkörülmények elégtelensége miatt indult alkotmánybírósági eljárásokban, és döntésekben az Alkotmánybíróság erre a megkülönböztetésre már mintát adott.

[205] Mindezeket – a Kúria döntésével szembeni – ellentmondásos megállapításokat azzal zárja, hogy szignifikációként a következőket rögzíti: „a bíró az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó norma alaptörvény-ellenessége mellett nemzetközi szerződésbe ütközésének a vizsgálatát is kezdeményezheti.” Ez viszont újabb ellentmondást keletkeztet, hiszen máshol maga is leszögezi, hogy a Kúria az eljárásában nem alkalmazta – nem kellett és nem lehetett alkalmaznia – a Bv.tv. rendelkezéseit. Így aztán a jelen ügyben fel se merülhetett az, hogy a Kúria az Abtv. 32. § (1) bekezdése szerinti eljárást kezdeményezzen.

[206] Ugyanakkor ebben az indokolási részben nem tér ki a tisztességes eljáráshoz való joggal és a jogorvoslati joggal összefüggően felhozott kételyekre, arra nevezetesen, hogy az EJEB döntésből mi következhet közvetlenül a felülvizsgálati eljárásban hozható döntésre. Az Indítvány ezen felvetését egy későbbi megállapítással (Határozat V. rész 5 pont) zárja le: „Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény II. cikkén és III. cikk (1) bekezdésén alapuló alkotmányossági vizsgálat eredményeként megállapította a szabályozás alaptörvény-ellenességét, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésére vonatkozó indítványozói érvek megalapozottságának a vizsgálatát nem végezte el.” Így a Határozat indokolása – az indítványban felvetett kételyek ellenére – annak a kérdésnek a megválaszolásával

marad adós, hogy a Kúria döntése miért áll összhangban az Alaptörvénnyel, illetve, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés és annak kiszabása miért áll összhangban az Alaptörvénnyel.

[207] 2. Az indítvány szerint önmagában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabása már sértette a kínzás, az embertelen és megalázó bánásmód tilalmából eredő alapjogát. A Határozat lényegében elfogadja ezt a megközelítést, legalábbis annyiban, hogy az indítványozó hányattatása a büntetés kiszabásával veszi kezdetét.

[208] A büntetés kiszabása azonban csak az egyik eseménye a történetnek. Az indítványozót előre kitervelten aljas indokból, több emberen elkövetett emberölés büntette és más bűncselekmények miatt ítélte a bíróság tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre. A Legfelsőbb Bíróság 2011-ben lényegében helybenhagyta a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság és a Debreceni Ítélőtábla hasonló 2010. évi döntéseit. A bíróság bizonyítottanak találta, hogy az indítványozó 2008. szeptember 24-én munkahelyének telephelyére csalta a vállalkozót, majd megölte, mivel hárommillió forinttal tartozott a férfinak. Miután a vállalkozót lelőtte, észrevette, hogy a vállalkozó kocijában várakozik annak 9 éves kislánya. A gyermeket a műhelybe hívta és hátulról fejbőlötte. A kislány holttestét egy környékbeli völgyben rejtette el, a vállalkozó holttestét meg egy medencébe dobta, amiről azt hitte, hogy savat tárolnak benne. Az ügyész a vádbeszédben – vélhetően a tényleges életfogytig büntetés ellen érvelő védői felszólalásra - többek között azt is mondta: *„Álmai voltak a megölt kislánynak és megölt édesapjának is.”* A Határozat nem idézi fel az elkövetett bűncselekményt és a büntető ítéleteknek az ezzel való összefüggését. Nem idézi fel azt sem, hogy mi végett van egyáltalán a büntetőhatalom, és mi a rendeltetése a büntetésnek, és hogy ezek léte önmagában alkotmányos.

[209] Az indítványból következően nyilvánvaló, hogy a Határozatban foglalkozni kell az elítélt emberi méltóságának mibenlétével mind a büntetés, mind – az ettől elkülönítendő – büntetésvégrehajtás viszonylatában. Az előbbit illetően egy helyen megállapítja, hogy „a TÉSZ rendeltetésénél fogva korlátozza az elítélt számos alapjogát és egyéb jogait, amely korlátozás az elítélt élete végéig tarthat. Ez ugyanakkor önmagában nem teszi a TÉSZ-t alaptörvényellenessé.” (Indokolás V. rész 1.3. pont)

[210] A Határozat a következőkben (Indokolás V. rész 1.4. pont) az önrendelkezési jog tartalmával foglalkozik. Az alkotmánybíróági gyakorlatot idézve rögzíti, hogy az önrendelkezési jog az emberi méltóság egyik aspektusa: „Az önrendelkezési jogot az Alkotmánybíróság tehát az emberi méltóság részeként definiálta, mint a döntésre képes ember saját teste és sorsa feletti rendelkezési jogát. Az emberi méltóság részeként az önrendelkezési jog azt teszi lehetővé, hogy az egyén saját sorsáról rendelkező döntéseket hozzon.” Ezek után azt is rögzíti, hogy az önrendelkezési jog nem korlátozhatatlan, és ide emeli be az Alaptörvény III. cikkét: „Az emberi

méltósághoz való jog korlátozása körébe tartozó szabályt rögzít továbbá – önállósult formában – az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése is: a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés, valamint a szolgaságban tartás és az emberkereskedelem tilalma a korlátozás szélső értékeit jelölik. Így az Alaptörvény a III. cikk (1) bekezdésében az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben abszolút tilalmakat fogalmaz meg. Ezeknek olyan kiemelt jelentőséget tulajdonított az alkotmányozó, amely önálló rendelkezésbe foglalásukat is igazolta. Ezt az alkotmányozói szándékot tiszteletben tartva az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalmak érvényesülésének az Alkotmánybíróság is kiemelt jelentőséget tulajdonít. Az Alaptörvény II. cikkének és III. cikk (1) bekezdésének együttes értelmezése alapján az önrendelkezés olyan fokú korlátozása, amely az egyént – a szükségesség-arányosság tesztje alapján nem igazolható módon – kiszolgáltatott helyzetbe hozza, nemcsak az érintett méltóságát sérti, hanem szélsőséges esetben lealacsonyító, és ennek következményeként az érintett személyiségét károsan befolyásoló hatása miatt embertelen bánásmódnak minősül, ezért tilos. Ilyen szélsőséges esetnek tekinti az Alkotmánybíróság azt, ha az egyén véglegesen és megváltoztathatatlanul meg van fosztva attól, hogy a saját sorsát alakítsa, a saját életéről rendelkezzen.” Az indokolás szerint ilyen szélsőséges eset áll elő „azon elítéltek esetében, akik vonatkozásában a bíróság kizárta a feltételes szabadon bocsátást, amennyiben a szabadulás lehetősége semmilyen egyéb formában sem biztosított. Ilyen esetekben az elítélt a büntetés-végrehajtási szervek felügyelete alatt éli le az életét, és a saját sorsa feletti rendelkezés jogától egész életére megfosztva marad.”

[211] A Határozat indokolása nem számol azzal, hogy az elítélt szabad akarata, az önrendelkezése elsősorban is az emberölés elkövetéséhez köthető. Ez jelenti a kiindulópontot. Az alkotmánybírási érvelés végső soron az elítélt szabadulásának lehetőségét, és e lehetőséghez való jogát fókuszba helyezve, mintegy jogtechnikai kérdést állítja elének az alkotmányosság problémát.

[212] 3. Az közmegegyezés tárgya lehet – a Nemzeti Hitvallás is megfogalmazza –, hogy „[...] az emberi lét alapja, az emberi méltóság.” Ehhez kapcsolható egy másik tételmondat: „Valljuk, hogy a polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése.” Ezek tükrében van abban valami visszásság, hogy a Határozat a több ember életét kioltó elítéltnak a maga szabad életéhez, a saját élete alakításához való önrendelkezési jogának kiteljesítését jelöli meg abban, hogy az életfogytig tartó büntetéséből szabadulhasson. Ezt – bár az alaptörvényi rendelkezést nem jelöli meg – végsősoron talán az Alaptörvény VI. cikkére vezeti vissza. Mintha az elítélt a büntetés kiszabásával, az ítélettel – mint egy búcsúcédulával – megváltotta volna a mások életének elvételében megtestesült bűnét, s innen számára egy új, köztes élet kezdődne, amely kizárólag arról kell, hogy szóljon, hogy az állam – háttérbe szorítva a büntetés megtorló, vagy visszatartó erejét

– hogyan vezesse vissza az elítéltet a szabad életbe. Ezek a szempontok gyakorlatilag hiányoznak a Határozatból, mint ahogyan az is, hogy a szabadságvesztés korlátai között is létezik és léteznie kell az emberi méltóságának, s a mindennapi magatartása eme korlátok között is – a nem éléshez képest – biztosít számára önrendelkezést, és magatartása befolyásolja a fogvatartása körülményeit is. Utóbbi a Bv.tv. szabályaiból következik. Ehhez képest az általa meggyilkoltaknak ennyi szabadság se jutott.

[213] Itt vissza kell utalni a halálbüntetés alkotmányellenességét megállapító 23/1999. (X. 31.) AB határozatra, amelynek V. rész 5. pontja a következőket írta: „Mivel a Btk.-ban meghatározott büntetések összefüggő rendszert alkotnak, a halálbüntetésnek mint e rendszer egyik elemének megszüntetése szükségessé teszi az egész büntetési rendszer felülvizsgálatát, amely azonban nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik”. A büntetőjogi rendszerben a legsúlyosabb büntetésként a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés került bevezetésre. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés 1999-től folyamatosan jelen van a büntetőjogi szabályokban. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés intézménye nemcsak az emberek érzületével, hanem az egymást váltó kormányok álláspontjával is találkozott. A 2011-es nemzeti konzultációban mintegy 950.000 állampolgár vett részt. A válaszolók 94%-a igennel válaszolt a következő kérdésre: „Az új magyar alkotmány tegye lehetővé a bíróságok számára a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés kiszabását a kiemelt súlyosságú bűncselekmények esetében.” Az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése eleve korlátot szab ennek a büntetési nemnek: „[...] Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.” Ez a rendelkezés ugyanakkor ezt a büntetést és annak kiszabását alkotmányos szinten is igazoltá teszi.

[214] 4. Az alkotmányossági kérdés gyökerei messzebbre vezetők: mit jelent a szabad akarat, mit jelent a bűn, mi végre van a büntetés. Erre az Alkotmánybíróság határozatai, a jogirodalom bőséges adalékkal szolgálnak. Ezek összefoglalása, felidézése helyett itt néhány idézetet hoznék fel.

[215] Amikor az áldozatok hozzátartozói megszólalnak. Megszólal Marian Cozma édesapja, miután a fia egyik támadója kiszabadult: *„Borzalmas érzés, hogy ezek az emberek ünnepelnek, gyakorlatilag egy tragédia nyomán örvendeznek ... Egy életre tönkretették a családom! Senki és semmi nem hozhatja vissza Mariant! Elvették a lelkünknek legdrágábbat, és néha azt kívánom, hogy velük is az történjen, ami velem és családommal!”* A négy ember halálát okozó közlekedési baleset egyik áldozata hozzátartozója, aki végig jelen volt a tárgyalásokon: *„Közben iszonyú fájdalom volt bennem, szinte mindennap sírtam, volt, hogy többször, mert rengeteg emlék jutott eszembe, a nap bármely szakaszában szinte bármiről ... A családomban a balesettel egyik napról a másikra harminc-iksz évesen mi lettünk a legidősebb generáció. Azóta ezzel élünk, ennek a következményeit viseljük.”*

[216] A tálió elvétől fokozatosan jutott oda az európai jogi kultúra, hogy a büntetés maga sem lehet kínzás, embertelen és megalázó. Ma már nemzetek között egyezményekkel megtámasztott közmegegyezés van arról, hogy a büntetési nemek ennek megfelelőek legyenek (szabadságvesztés, pénzbüntetés, munkára kötelezés), és a büntetések végrehajtása se legyen kínzó, embertelen vagy megalázó. Ez a jogfejlődés azonban aligha vezethet el odáig, hogy általában egy törvényben rendelt büntetés és annak végrehajtása önmagában legyen a kínzás tilalmába ütközőnek minősíthető. Erre hívta fel a figyelmet a jelen ügy EJEB döntéséhez csatolt különvélemény: „Főszabály szerint az életfogytiglan fogvatartottakat minősített (gyakran többszörös) élet elleni bűncselekmény miatt, vagy más gyűlöletes vagy felháborító bűn miatt ítélik el. Ezért egy árnyaltabb – és így kevésbé dogmatikus – megközelítés kívánatosabb lett volna, mely szerint a fogvatartott (a szabadon bocsátással kapcsolatos) „reményhez való joga” azzal a nem kevésbé legitim reménnyel lenne összevetve és szembe állítva, hogy az elkövetők legalább valamennyi időt töltenek és valamennyi erőfeszítést kifejtene az önfejlesztésük érdekében, mielőtt reményük – mely a belső világuk része, és így senki se foszthatja meg őket ettől – a „reményhez való jog” alapjára helyeződik, illetve abból levezethetővé válik, mely által a remény jogi kategória lesz. Ez a másik „másik” remény, mellyel az életfogytiglani fogvatartottak reménye összevethető, a társadalom reménye, beleértve azokat is, akiknek az elkövetők elmondhatatlan szenvedést okoztak, és akiknek életét (igen!) reménytelenné és értelmetlenné tették azzal, hogy meggyilkolták a szeretteiket. Valamilyen okból a Bíróság az ő összetört reményeikről nem beszél, amikor „emberi jogokat” vagy bármilyen más „jogot” említ. De van élet a bíróságok elefántcsonttoronyán kívül.”

[217] Az európai keresztény kultúra lelkiismerete, Dosztojevszkij a Bűn és Bűnhődés című regényében járta körbe ezt a morális kérdést. (Raszkolnyikov előre kitervelten megöli az uzorást és a tetthelyen váratlanul megjelenő lány-rokont.) A történet, a morális dilemmák (a szabadságról, a bűnről, a büntetésről, az Istenről és annak tagadásáról, a törvényről stb.) ismertek előttünk: „... a szenvedés a boldogság ára, ez a mi földgolyónk törvénye: az élet folyamatának érzékelése olyan hatalmas öröm, amely megéri, hogy évekig tartó szenvedéssel fizessünk érte. Az ember nem születik, hanem rászolgál a boldogságra s mindig szenvedéssel.” Éppen ebből a keresztény kultúrából is eredeztethető a kegyelem is.

[218] 5. A Határozat összefoglalóan ismerteti a Kúria támadott végzésének indokolását. Az indítvány ellenére nem vizsgálta és nem is válaszolta azt meg, hogy a felülvizsgálati eljárásban miért nem került sor a jogerős, büntetést kiszabó ítélet felülvizsgálatára. Ennek elmaradásával végsősoron fenntartja a Kúria döntésével szemben támasztott kételyt, holott arra kellett volna magyarázattal szolgálnia, hogy a döntés összhangban van az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével. Szükséges lett volna annak megerősítése, hogy „az EJEB nem az adott büntetés kiszabhatóságát, hanem a

végrehajtás, a kötelező kegyelmi eljárás szabályait bírálta, amelyen változtatni nem jogalkalmazói, hanem jogalkotói feladat. Ha jogalkotásra van szükség, akkor felülvizsgálati ok nem valósul meg, nem keletkezik felülvizsgálati döntési jogkör, mert a hiányzó szabályt a Kúria nem alkothatja meg, s nem pótolhatja azt az Egyezmény közvetlen alkalmazásával.”

[219] A Határozat azonban az érdemi vizsgálat helyett az Alaptörvény XXVIII. cikkével összefüggő kérdést nem válaszolja meg, hanem kikerüli azzal, hogy tekintsék azt válasznak, hogy a Bv.tv.-nek a kötelező kegyelmi eljárásra vonatkozó szabályait megsemmisíti (Indokolás V. rész 5. pont). Csakhogy ez visszás következményekhez vezethet, hiszen korábban meg arra utalt (V. rész 1.3. pont), hogy a TÉSZ alkotmányossága kétséges akkor, ha nincs garanciális szabálya a büntetés végrehajtására vonatkozóan. Azzal, hogy a ma még létező kötelező kegyelmi eljárási szabályokat megsemmisíti, azzal eltünteti – az indokolása szerint – a kiszabhatóság feltételeként azonosított teljes garancia-rendszert. Így aztán újabb hivatkozási alapot teremt arra, hogy a TÉSZ egyáltalán ne kerüljön kiszabásra.

[220] 6. Álláspontom szerint az EJEB a „remény jogának” az Egyezmény 3. cikkébe értésével az eredeti szándékain túlmutató útra lépett. Nyilvánvaló, hogy a kínzás tilalmának abszolút jogként való értelmezése könnyebb haladást biztosíthat az elítélt szabadulásához vezető úton. Ez egyszerűbb a jogvédők számára, mint a valójában minden tagállamban létező tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés és az egyes tagállamokban különféleképpen szabályozott, államfői, illetve bírói kegyelem kikezdése az emberi méltósághoz való jog alapján. Az EJEB döntéseiből az is látható, hogy a tagállami szabályozás tiszteletben tartását sokáig fenntartotta. Elsőként éppen a Magyar kontra Magyarország ügyben, 2014-ben fordult le a maga útjáról, amihez az ezt követő magyarországi ügyekben mindvégig következetesen tartotta magát. Bár a Hutchinson kontra Egyesült Királyság ügyben inkább visszahajlott a margin of appreciation elvére.

[221] Az 1988. évi 3. tvr. hirdette ki az ENSZ Közgyűlésének XXXIX. ülészakán elfogadott, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény. A kihirdetett jogszabály nem tartalmazta az ENSZ Egyezmény angol nyelvű szövegét, és a kihirdetett magyar szöveg szerint az Egyezmény 1. cikke csupán egy mondatból áll. Az ENSZ Egyezmény hivatalos szövege szerint az Egyezmény 1. cikkének van egy második mondata is, miszerint „It does not include pain of suffering arising only from, inherent in or incidental to lawful sanctions.” (azaz „Nem valósít meg kínzást a jogszerű büntetéssel szükségszerűen együtt járó vagy annak következményeképpen véletlenszerűen előadódó fájdalom vagy szenvedés.”) Az 1995. évi III. törvény hirdette ki az Európa Tanács Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezményt. Ez a (kihirdető törvény indokolása szerint) „európai regionális összefüggésekben fogalmazza meg azokat az

elveket, rendelkezéseket és eljárasmódokat, amelyeket univerzális összefüggésben az ENSZ ... egyezménye fejezett ki.” Az Egyezmény nem definiálta a kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód mibenlétét. Hasonlóképpen – a tilalmazás megfogalmazásán kívül – nincs definíció, avagy fogalommagyarázat az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Egyezményben, és az Európai Unió Alapjogi Chartájában sem. Következésképpen az ENSZ Egyezményen kívül nincs nemzetek közötti megállapodásban foglalt (nemzetek által elfogadott) fogalmi definíció. Másfelől az embertelen, kegyetlen, megalázó büntetés vagy bánásmód vonatkozásában nincs nemzetek közötti megállapodásba foglalt definíció. Ugyanakkor van egy nemzetek közötti megállapodásba foglalt és a kínzás alól kivételt jelentő megfogalmazás (lásd az ENSZ Egyezményből idézett mondatrész) a büntetést illetően. Mindezek mellett van egy olyan EJEB gyakorlat, ami fokozatosan eloldotta, feloldotta az ENSZ egyezmény szerinti „célzatos és szándékos fájdalomkiváltás” fogalmi definícióját, s meghonosította az okozó/kiváltó cselekmény természetétől független, „objektív lelki szenvedés” bekövetkezésének, illetve bekövetkeztének esélye, lehetősége szempontját. Ezt egyébként nem valamely büntetés, hanem bizonyos bűnelkövetés (erőszakos közöszlés) vonatkozásában vezették le, s utóbb ez a fogalmiság fordult az állami (jogszerű) büntetések vizsgálatának szempontjává is. A Határozat indokolása anélkül tekint az EJEB fogalomértelmezését követendőként, hogy számot adna az ENSZ Egyezmény szerinti kivételről. Az utóbbi tartalmilag még az EJEB idézett döntéseiben is megjelenik, hiszen azok – bármely egyéb megállapításai mellett – azt következetesen rögzítik, hogy a tényleges életfogytig tartó büntetés, mint büntetési forma és annak a kiszabása nem ütközik az EJEE 3. cikkébe.

[222] Azt az álláspontot osztom, mely szerint a TÉSZ, mint büntetési nem esetében az a büntetőjogi felfogás érvényesül, miszerint nincs mit helyreállítani, az áldozat és az elkövető oldalán egyaránt visszafordíthatatlan, ami történt. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre elítélés esetén az elítéltnak egy reménye biztosan megmarad, az, hogy ő tovább él. Ez biztosítja számára mind az esetleges téves elítélés, mind a kegyelmezés esetében a szabadulás lehetőségét.

[223] 7. A kötelező kegyelmi eljárásra vonatkozó törvényi rendelkezések megsemmisítését azért nem támogattam, mivel azokkal a törvényhozó éppen az EJEB egy korábbi döntésből kiolvasható jogalkotói mulasztását pótolta. Az, hogy a jelenlegi ügyben – és más ügyekben hozott – újabb EJEB döntések a Bv.tv. szabályaiban további hiányosságokat észleltek, nem lehet alapja a jogszabályi rendelkezések megsemmisítésének.

[224] Elfogadva azt, hogy az Alkotmánybíróság az adott bírósági ügyben közvetlenül nem alkalmazott, de azzal összefüggő jogszabály vizsgálatára is áttérhet, az az Abtv. 28. §-ának a felhatalmazásán alapul. Ugyanakkor a jogszabály alkotmányosságát vizsgáló eljárásban is lehetősége van az Alkotmánybíróságnak arra, hogy a jogszabály hiányosságai okán a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség

fennállását állapítson meg. Azt lehetett volna megállapítani, hogy a kötelező kegyelmi eljárás szabályozása nem áll összhangban az Alaptörvénnyel, mivel a fogvatartás/szabadságra bocsátás lehetőségét nem teszi kötelezővé 40 évnél korábban, mivel az eljárás egyes szakaszai nem mind határidőhöz kötöttek, s mert a végső döntéshez nem kapcsolódik indokolási kötelezettség. Az már a törvényhozó hatáskörébe tartozik, hogy ezekből az elemekből mit, miképpen épít be egy új szabályozásba. Ahogyan az is elsődlegesen a törvényhozó belátására tartozik, hogy az esetleges határidőkkel, az indokolási kötelezettséggel kapcsolatos újabb rendelkezések mennyire férnek össze a köztársasági elnök alkotmányos intézményével.

[225] A megsemmisítéssel az Alkotmánybíróság éppen ilyen szabályokat vett ki a jogrendszerből.

Budapest, 2026. szeptember 29.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese
az aláírásban akadályozott,
Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró helyett

Dr. Horváth Attila alkotmánybíró különvéleménye

[226] Nemmel szavaztam az ügyben, mert formai (hatásköri) és tartalmi (alkotmányossági) okból sem értettem egyet az Alkotmánybíróság többségi döntésével.

[227] Mindenekelőtt szükségesnek tartom utalni arra – mivel a határozat többségi indokolása az ügy ismertetését nem tartalmazza – hogy az indítványozó bűncselekménye a sajtóban az ún. ózdi kettős gyilkosság néven vált ismertté. Az indítványozót azért ítélték halmazati büntetésként tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre az eljáró bíróságok, mert 2008 szeptemberében azzal az ürüggyel csalta egy telephelyre hitelezőjét, akinek 3 millió Ft-tal tartozott, hogy megadja a pénzt; valójában előre odakészített puskával, közvetlen közről fejbe lőtte. Amikor a telephelyet elhagyva észrevette, hogy hitelezője magával hozta 9 éves kislányát, behívta a gyermeket a műhelybe, és őt is fejbe lőtte; a holttestét a közelben, egy völgyben rejtette el. A vállalkozó ma 72 éves, kislánya pedig 27 éves lenne.

[228] I. Elsőként formai, hatásköri kifogásaim ismertetem a többség által támogatott határozattal szemben:

[229] Az indítványozó Abtv. 27. §-a szerinti, bírói határozat elleni alkotmányjogi panasszal élt, Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti, a bírósági eljárásban alkalmazott jogszabályok elleni indítványt nem terjesztett elő.

- [230] Az indítványhoz képest az Alkotmánybíróság nemcsak a támadott bírósági határozatot, hanem a bírósági eljárással összefüggő szabályozást is alkotmányossági vizsgálatnak vetette alá, amely során alapvetően az EJEB gyakorlatára, a Német Alkotmánybíróság gyakorlatára és az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ideiglenes állásfoglalására alapozta a rendelkező részt.
- [231] E tekintetben a többség által támogatott indokolás azzal magyarázta a nemzetközi és egy másik ország Alkotmánybíróságának gyakorlatára hivatkozó érvelési megoldását, hogy az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és magyar jog összhangját.
- [232] Ezzel összefüggésben alapvetően két dolgot szükséges kiemelni:
- [233] 1. A Német Alkotmánybíróság joggyakorlata nem minősül olyan értelemben nemzetközi jognak, amellyel a Q) cikk (2) bekezdése alapján a magyar jognak összhangban kellene állnia.
- [234] 2. A jelen ügy kontextusában a Q) cikk (2) bekezdése értelmében vett nemzetközi jognak legfeljebb az EJEB joggyakorlata minősülhet, azonban a Q) cikknek a címzettje Magyarország, továbbá az Egyezmény kifejezetten szabályozza az EJEB döntéseinek végrehajtásával kapcsolatos jogköröket, amelyben az Alkotmánybíróság nem kapott szerepet, tekintettel arra, hogy az EJEB döntése *inter partes* az érintett tagállamot, azaz Magyarországot kötelezi, amelyet ebben a relációban biztosan nem az Alkotmánybíróság képvisel. Következésképpen bár az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f) pontja alapján jogosult vizsgálni a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését, azonban ezen vizsgálat nem vonatkozhat olyan esetekre, amikor az adott ügyben rendelkezésre áll az EJEB döntése, amely Magyarországot részes államként kötelezi, hiszen az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése értelmében az Alaptörvény védelmének a legfőbb szerve, nem pedig egy nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi bíróság végrehajtási „segédje”.
- [235] Az Alkotmánybíróság arra tekintettel sem láthat el „végrehajtási” feladatkört az EJEB döntéseivel összefüggésben, mert az Egyezmény 46. cikke értelmében – amely az EJEB ítéletei végrehajtásának „gerincét” képezi – a végrehajtás felügyelete nem bírói, hanem politikai-kormányközi szerv, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának kezében van. Az Egyezmény 46. cikk (3)–(5) bekezdése két eljárást tesz lehetővé a Miniszteri Bizottság számára, mindkettőhöz a részvételre jogosult képviselők kétharmados többsége kell. A Miniszteri Bizottság az Egyezmény 46. cikk (3) bekezdése értelmében egyrészt értelmezési kérelemmel élhet, amennyiben a végrehajtás ellenőrzését az ítélettel kapcsolatos értelmezési probléma akadályozza, a Bizottság a Bíróság elé terjesztheti az ügyet, hogy az döntsön az értelmezési kérdésről, valamint a 46. cikk (4) bekezdése értelmében kötelezettségszegési eljárást

kezdeményezhet, ha a Bizottság úgy találja, hogy az állam megtagadja a végleges ítélet végrehajtását, az érintett fél formális értesítése és kétharmados határozat után kérheti a Bíróságtól annak eldöntését, hogy az állam elmulasztotta-e az (1) bekezdés szerinti kötelezettségét. Ha a Bíróság megállapítja a jogsértést, az ügyet a meghozandó intézkedések megfontolása céljából visszaküldi a Bizottsághoz; ha nem, a Bizottság lezárja a vizsgálatot. Az Egyezmény 46. cikke eredménykötelmet ír elő, de nem mondja meg, milyen eszközökkel kell teljesíteni, így a végrehajtás módjának megválasztása az államra marad (egyedi intézkedések a kérelmező helyzetének orvoslására, illetve általános intézkedések — jogszabály-módosítás, gyakorlatváltás — az ismétlődés megelőzésére). Ezt a keretet a Miniszteri Bizottság végrehajtás-felügyeleti eljárási szabályai és gyakorlata (cselekvési tervek, cselekvési beszámolók, zárhatározatok) töltik ki, nem maga az Egyezmény szövege. A kikényszerítés végső, politikai eszköze pedig az Európa Tanács tagságához kötődik: a nem teljesítésnek elsősorban diplomáciai következményei vannak, szélsőséges esetben a szervezetből való kizárás.

[236] Tekintettel arra, hogy az Egyezmény tartalmaz az EJB ítéletei végrehajtása tekintetében szabályozást, amelyben a magyar Alkotmánybíróságnak nem jutott szerep, nem tartom helyesnek ezen végrehajtási mechanizmusba történő alkotmánybírósági beavatkozást, hiszen az Alaptörvény, illetve az Egyezmény nem hatalmazza fel erre a testületet, ily módon álláspontom szerint hatáskörén jelentős mértékben túlterjeszkedik az Alkotmánybíróság, amikor az EJB valamely döntésének végrehajtása terén nemcsak a mindenkor magyar kormánnyal, hanem az Európa Tanács Miniszteri Bizottságával is „konkurál”.

[237] Álláspontom szerint ez az újfajta alkotmánybírósági szerepfelfogás nemcsak azért káros, mert végső soron azt eredményezi, hogy az Alkotmánybíróság elszakad az Alaptörvény 24. cikke által dedikált, az Alaptörvény védelmének legfőbb védelmezője szerepétől, hanem politikai és diplomáciai felelősséget vállal, amikor beavatkozik egy EJB ítélet tagállami végrehajtásának mechanizmusába. Ennek kapcsán jegyzem meg, amennyiben a Kormány, vagy az Országgyűlés az EJB valamely döntésének végrehajtása során alkotmányjogi problémába ütközne, az Abtv. 38. §-a alapján továbbra is kérheti, hogy az Alkotmánybíróság értelmezze az Alaptörvény valamely rendelkezését. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság – dedikált hatáskör hiányában – nem jogosult a Kormány helyett, hivatalból szerepet vállalni az EJB döntéseinek végrehajtása során, hiszen ezen lépésével a politikai felelősséget átvállalja a Kormánytól, másrészt diplomáciai bonyodalmakat is okoz, hiszen az Egyezményben részes tagállamok szándékával ellentétes módon avatkozik be az EJB döntéseinek végrehajtásába. Szépirodalmi példával élve, az Alkotmánybíróság ezen attitűdje Karinthy Frigyes A jó tanuló felel című novellájából ismert Steinmann, az eminens diák alakját juttatja eszembe. Karinthy nem a tudást gúnyolja, hanem a tudás kirakatba tételét: a szolidaritás felmondását a társakkal. Steinmann túlbuzgósága végső soron

rombolja a közösség összetartó erejét, a tagok közötti gentlemen's agreement érvényét.

[238] Ezen túlmenően a jelen esetben az Alkotmánybíróság hatáskör túllépését nemcsak a fent említett nemzetközi jogi felhatalmazással, hanem az Alaptörvénnyel is ellentétesnek tartom.

[239] Tekintettel arra, hogy az indítványozót – többek között – gyermek sérelmére elkövetett, legsúlyosabb szándékos bűncselekmény miatt ítélték tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre, esetében a tizenharmadik Alaptörvénymódosítás révén 2024. július 1-jei hatállyal az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdésébe iktatott új szabályozás eleve kizárja, hogy a köztársasági elnök egyéni kegyelemben részesítse.

[240] A többség által támogatott határozat indokolása kifejezetten akként foglalt állást az V. rész 2.2. pontja utolsó bekezdésében, hogy „[g]aranciák hiányában ezért a kötelező kegyelmi eljárás és azzal együtt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozása nem áll összhangban az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti tilalmakkal”.

[241] Egyrészt leszögezendő, hogy Magyarország Alaptörvénye a IV. cikk (2) bekezdésében kifejezetten tartalmazza a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetését, valamint a 9. cikk (8) bekezdés rögzíti, hogy a köztársasági elnök sarkalatos törvényben meghatározottak szerint nem gyakorolhatja az egyéni kegyelmezés jogát gyermek sérelmére elkövetett szándékos bűncselekmény elkövetőjével szemben.

[242] Mindezek alapján – álláspontom szerint – a többség által támogatott határozat az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdésébe ütközően nemcsak az indítványon, hanem az Alkotmánybíróság saját hatáskörén is jelentős mértékben túlterjeszkedik, amikor az Abtv. 27. §-ában meghatározott bírói döntés felülvizsgálatára irányuló eljárásban olyan, az Abtv. 26. § szerinti, jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját illető vizsgálatot is lefolytat, amely lényegében az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdésében foglalt szabályozás tartalmát kifogásolja.

[243] Álláspontom szerint az Alkotmánybíróságot alkotmányjogi panaszeljáráásban egyáltalán nem illeti meg az a hatáskör még „burkoltan” sem, hogy az Alaptörvény valamely kifejezett szabályának módosítására hívja fel a jogalkotót.

[244] Megjegyzendő, hogy azon okból kifolyólag, hogy maga az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdése zárja ki a gyermekek sérelmére elkövetett szándékos bűncselekmény elkövetője esetében a köztársasági elnöki kegyelemben részesítést – amely körbe a gyermek sérelmére elkövetett szándékos emberölés miatt tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélet kétségtelenül, mindenféle értelmezés mellett beleértendő – teljesen felesleges az Alkotmánybíróságnak a Bv. tv. 46/A.-46/H. §-ának érdemi vizsgálatába bocsátkoznia, hiszen az Alaptörvény 9. cikk (8) bekezdésében foglalt kegyelmezési tilalom az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdése folytán minden más jogszabály esetében is érvényesülni fog, mivel a gyermek sérelmére elkövetett szándékos emberölés miatt tényleges életfogytig tartó

szabadságvesztés büntetésre ítélet, mint legsúlyosabb büntetés, a kegyelmezési tilalom köréből gyakorlatilag nem vonható ki.

[245] Összegezve: A többség által támogatott határozat formai, eljárásjogi hibájának tartom, hogy a bírói határozat ellen benyújtott Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszeljáráásban az Alkotmánybíróság oly módon végzett normakontrollt is, hogy hatáskörén jelentős mértékben túlterjeszkedve, az Egyezményben rögzített végrehajtási mechanizmust sértő módon beleavatkozott az indítványozó ügyében hozott EJEB határozat végrehajtásába, ezzel átvállalva a Kormány politikai felelősségét egy, az EJEB által kifogásolt büntetőpolitikai kérdésben. Ráadásul az Alkotmánybíróság ezen újszerű szerepfelfogása nemcsak az Egyezményt, hanem elsősorban magát az Alaptörvény több rendelkezését is sérti egyrészt azért, mert az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése kifejezetten elismeri a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés létjogosultságát a magyar jogrendben, másrészt a köztársasági elnök egyéni kegyelmezési jogkörét érintően az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény legfőbb védelmi szerveként nem áll jogában kritikával illetni egy Alaptörvényben szabályozott jogintézményt, valamint ezzel összefüggésben még „burkoltan” sem hívhatja fel Alaptörvény-módosításra a jogalkotót.

[246] II. A többség által támogatott határozattal tartalmi, alkotmányossági okokból sem értettem egyet.

[247] A többség által támogatott határozat az V. rész 1.3. fejezete utolsó bekezdésében deklarálta, hogy az Alaptörvény III. cikke szerinti érdemi vizsgálata során a TÉSZ kizabásával szükségszerűen együttjáró hátrányokon túl, az elítéltre ható további negatív következményeket vette górcső alá. Az Alkotmánybíróság konklúzió jelleggel megállapította, hogy a TÉSZ-es elítélt önrendelkezési jogát sérti, hogy a hatályos szabályozás folytán „meg van fosztva attól, hogy saját sorsát alakítsa, a saját életéről rendelkezzen.”

[248] Ugyanakkor a többség által támogatott határozat egyáltalán nem vizsgálja, még csak nem is említi, hogy a TÉSZ-es elítélt önrendelkezési jogának határát képezné a társadalom védelme. Ennek kapcsán utalok arra, hogy a TÉSZ oka a magyar jogrendben a halálbüntetés eltörlése után keletkezett szankciós űr kitöltése és a szigorító büntetőpolitika volt. Célja pedig a különösen veszélyes elkövetők végleges kivonása a társadalomból, az elrettentés és az arányos megtorlás érdekében, a reszocializáció rovására. A TÉSZ bevezetését az is indokolta, hogy a hagyományos életfogytiglani büntetés gyakorlatilag határozatlan tartamú szabadságelvonássá vált, mert a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja a gyakorlatban szinte alanyi jogot teremtett a tényleges szabadulásra. A többség által támogatott határozat a TÉSZ létét bár nem tagadja, azonban jelentős mértékben relativizálja annak határait azáltal, hogy gyakorlatilag olyan eljárásrend megteremtését kéri számon, amely megegyezik a „hagyományos” életfogytig tartó szabadságvesztés esetén irányadó feltételes szabadságra bocsátás szabályaival.

- [249] A többség által támogatott határozat e tekintetben abból a téves premisszából indul ki, hogy az idő múlásával az elítéltek pozitív irányú személyiségváltozáson esnek át, valamint alapul vette a KSH által publikált születéskor várható élettartamot. Álláspontom szerint egyik érv sem lehet megalapozott alkotmányjogi érvelés alapja több okból sem. Egyrészt a többségi határozat egyáltalán nem ismerteti az indítványozóra vonatkozó releváns tényeket, az általános, nem az indítványozóra vonatkozó statisztikai adatok pedig könnyen cáfolhatók.
- [250] Példaként említésre érdemesnek tartom a „Kisnémet” becenevű, jelenleg is tényleges életfogytiglani szabadságvesztés büntetését töltő elítélt esetét. Ő a hírhedt Soós-féle rendőrgyilkos banda tagja volt, 1979-ben Budapest határában két társával – akiket halálra ítélték és kivégeztek – rablásokat és gyilkosságokat, köztük rendőrgyilkosságot követett el. Kisnémetet tettéért nem lehetett halálra ítélni, mert a gyilkosságok idején még nem töltötte be a 20. életévét – így életfogytig tartó fegyházra kapott. A korabeli büntetőjog még nem ismerte a tényleges életfogytig terjedő szabadságvesztés büntetést, így 20 év letöltése után feltételesen szabadulhatott. A szegedi fegyházban kántornak tanult, 2000-ben szabadult. 2008-ban egy erdős területen lévő hajléktalanszálláson összeverekedett egy hajléktalan társával, aki nem adott neki abból a tízezer forintból, amit egy megtalált pénztárca visszaadásáért kapott. Kisnémet égésgyorsítóval leöntötte és felgyújtotta; az áldozat belehalt égési sérüléseibe. Az újabb bűncselekményt még feltételes szabadság, illetve a büntetés hatálya alatt követte el, így különös visszaesőnek minősült. 2018 óta előzetes letartóztatásban volt, előtte még 2017 őszén egy Heves megyei faluban élt a családjával, amikor is a saját 7 éves fia és élettársa 9 éves lánya sérelmére szexuális erőszakot követett el. 2022 áprilisában az Egri Törvényszék elsőfokon 15 év fegyházra ítélte, majd 2022 novemberében a Fővárosi Törvényszék elsőfokon különös kegyetlenséggel és különös visszaesőként elkövetett emberölés büntette miatt tényleges életfogytig terjedő szabadságvesztés büntetést szabott ki vele szemben.
- [251] Kisnémet ügye álláspontom szerint megfelelően szemlélteti, hogy az általános statisztikai adatokat és a személyiségfejlődéssel kapcsolatos sztereotípiákat a való élet miként cáfolja, ezért sem helyes, ha az Alkotmánybíróság a konkrét ügy releváns tényeitől elrugaszkodik.
- [252] A magam részéről messzemenőig osztom Lenkovics Barnabásnak, az Alkotmánybíróság korábbi elnökének, kiváló polgári jogi jogtudósának az embert megillető szabadság határaitól alkotott nézeteit, amely szerint „[a]z ember társadalomban él, szabadsága tehát a társadalomban való szabadság, nem pedig a társadalomtól való szabadság.” {Lenkovics Barnabás: Ember és gondolat. Füveskönyv. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2024, 205–206. o.} Következésképpen az embert megillető önrendelkezés szabadsága nem önmagában álló jogfogalom, hanem kettős természetű alapjog. Ennek oka, hogy ha a szabadság a társadalmon belül értelmezhető, akkor a határait is a társadalmi együttélés feltételei jelölik ki. Az

önrendelkezési jog ezért nem lehet korlátlan. Az ember szabadsága nem a társadalommal szemben, attól elhatárolva létezik. A szabadság társas jelenség: csak az együttélésben lehet gyakorolni, és ott is kap értelmet. Az Alaptörvény emberképe az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata szerint „nem az elszigetelt egyéné, hanem a társadalomban élő felelős személyiségé. Ez különösen az O) cikkből következik”, amely szerint: „Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni” {3132/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [95]}. Ez szemlélteti, hogy a „társadalomban való szabadság” együtt jár a közösségi elvárások vállalásával.

[253] Az idézett emberkép két irányba hat. Egyrészt igazolja, hogy a társadalom védelmében a legsúlyosabb erőszakos elkövetők szabadsága a legteljesebb mértékben elvonható. Ha az önrendelkezés határa a társadalom védelme, akkor az erőszakos elkövető éppen ezt a határt lépte át. Mások életét és testi épségét, vagyis a közös szabadság alapfeltételeit támadta meg. A büntetés ezért egy alkotmányos értéket, a társadalom biztonságát védi. Az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése maga rögzíti, hogy „tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki”. A társadalomvédelmi mérlegelés tehát alkotmányi szinten megtörtént, és az erőszakosság kritériuma ezt a logikát tükrözi. Ha a szabadság korlátja a társadalom védelme, akkor a korlátozás csak addig igazolt, amíg ezt a védelmet valóban szolgálja. Ebből nem az következik, hogy a tényleges életfogytiglan alkotmányellenes, ezért indokolt lenne e büntetési kategória és a „hagyományos” életfogytig tartó szabadságvesztés közötti határvonal eltörlése.

[254] A többség által támogatott határozat az V. rész 2.2 fejezete utolsó bekezdésében azért döntött a megsemmisítés mellett, mert „a vizsgált szabályozás nélkülözi azon garanciális rendelkezéseket, amelyek ismeretében az elítélt a kötelező kegyelmi eljárás eredményeként még életében reálisan számíthat a szabadon bocsátása felülvizsgálatára.”

[255] Álláspontom szerint önmagában a többség által „hiányolt” garanciális rendelkezések sem alkalmasak arra, hogy akár a köztársasági elnökből, akár – a szabályozás változása esetén – más bírói testületből kikényszerítsék a tényleges életfogytiglanra ítélt szabadítást, amennyiben személyi körülményei azt nem indokolják. A többség által támogatott döntés azt sugallja, mintha a szabadítás hiánya a mindenkor köztársasági elnök garanciákat nélkülöző kegyelmi eljárására lenne visszavezethető, nem pedig az elítélt személyi körülményeire.

[256] Összegezve tartalmi alkotmányossági okból azért nem értettem egyet a határozattal, mert nem vizsgálta, hogy a TÉSZ-es elítélt önrendelkezési jogának határa a társadalom védelme, valamint figyelmen kívül hagyta, hogy a TÉSZ célja a különösen veszélyes elkövetők végleges kivonása a társadalomból, az elrettentés és az arányos megtorlás, amelyet a többségi döntés relativizál, amikor lényegében a „hagyományos” életfogytiglan feltételes szabadságra bocsátási rendjét kéri számon a

TÉSZ-re vonatkozó szabályozáson. Álláspontom szerint téves premissza, hogy a személyiség idővel javul, és a KSH szerinti várható élettartamnak bármilyen jogi relevanciája lehet az ügyben, hiszen a határozat az indítványozó esetében releváns tényeket nem ismerteti, egy másik elítélt visszaeső magatartása pedig mutatja, hogy a való élet cáfolhatja az elméletben jól hangzó, azonban a gyakorlattal cáfolható feltevéseket.

[257] Mindezek alapján tartalmilag azért nem értettem egyet a többségi döntéssel, mert az az egyén, aki jelen esetben egy tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt gyerekgyilkos „társadalomtól való szabadsága” mellett foglalt állást ahelyett, hogy a társadalom önvédelmét elismerő, az egyén „társadalomban való szabadságát” tette volna alaptételévé.

Budapest, 2026. szeptember 29.

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró